

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 50

София, четвъртък, 8 март

1928 г.

52. заседание

Срѣда, 7 март 1928 година

(Открито отъ председателя А. Ц. Цанковъ, въ 16 ч. 42 м.)

Председателъ: (Звъни) Обявямъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: Христо Баралиевъ, Вълчо Даскаловъ Вълчовъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Кимонъ Георгиевъ, Стойчо Георгиевъ, Георги Губидѣльниковъ, Владимиръ Димитровъ, Димитъръ Икономовъ, Иванъ Казанджиевъ, Колю Кожаклиевъ, Теодосий Кънчевъ, Димитъръ Каранешевъ, Иванъ Лѣкарски, Калоянъ Маноловъ, Христо Мариновъ, Йосифъ Марулевъ, Димитъръ Мишайковъ, Стоянъ Омарчевски, Аврамъ Стояновъ Петровъ, Иванъ Петровъ, Димитъръ Пешевъ, Георги Пъчевъ, Александъръ Радоловъ, Георги Семерджиевъ, Пандо Сидовъ, Петъръ Тодоровъ, Теню Янгъзовъ и Димитъръ Яневъ)

Съобщавамъ, че бюрочо на Събранието е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Григоръ Чешмеджиевъ — 3 дни;
 На г. Иванъ Христовъ — 5 дни;
 На г. Теодосий Кънчевъ — 1 день;
 На г. Стефанъ Бояджиевъ — 2 дни;
 На г. Александъръ Пиронковъ — 2 дни;
 На г. Теню Янгъзовъ — 2 дни;
 На г. д-ръ Борисъ Николовъ — 2 дни;
 На г. Драгомиръ Апостоловъ — 3 дни;
 На г. Димитъръ Пешевъ — 3 дни и
 На г. Вълчо Даскаловъ Вълчовъ — 2 дни.

За следнитъ г. г. народни представители ще питамъ Събранието.

Народниятъ представителъ г. Хюсеинъ х. Галибовъ моли да му се разреши 3 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Пандо Сидовъ моли да му се разреши 6 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Съобщавамъ, че е постъпило запитване отъ народнитъ представители г. г. Аврамъ Стояновъ, Христо Калайджиевъ, Добри Димитровъ и Георги Желѣзковъ къмъ г. министъръ-председателя, съ което запитватъ г. министра дали му е известно за станалитъ арести на работници по случай погребението на единъ работникъ въ Видинъ.

Пристапваме къмъ дневния редъ.

Първата точка отъ дневния редъ е трето четене законопроекта за стоковитъ борси.

Моля г. докладчика да го прочете.

Докладчикъ А. Томчевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправкитъ и прибавкитъ, приети на второ четене)

Председателъ: Има думата г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министъръ Ц. Бобошевски: Азъ ще моля Народното събрание да се съгласи да станатъ нѣкои поправки въ законопроекта, тъй като въ комисията, при едно второ разглеждане на единъ вече решенъ по-рано въ мое присѣствие въпросъ, е станало едно измѣнение, съ което азъ не съмъ съгласенъ. Когато азъ присѣдствувахъ ат първото заседание на комисията, това постановление се прие така, както бѣше въ законопроекта, като се увеличи само една цифра; въ послѣствие, обаче, комисията наново е правила прегледъ на законопроекта, правила е известенъ ретушъ и е направила и това измѣнение, съ което азъ не съмъ съгласенъ.

Моля да се възстанови третата алинея на чл. 2, така както е въ първоначалния законопроектъ, като цифрата отъ 30.000 л. се увеличи на 50.000 л.

Поради основнитъ мотиви, на които почива цѣлиятъ законопроектъ, касае се за крупнитъ сдѣлки за експорта на нашитъ зърнени храни особено, които сж сжществениятъ предметъ на борсовитъ операции, тъй да се механизиратъ поради своето голѣмо значение, тъй да сж вънъ отъ влияния на частнитъ лица. И затова ние искаме въ тѣзи градове, които сж седалища на стокова борса, да се регистриратъ така сжщо и всички покупко-продажби съ артикули, предметъ на борсови сдѣлки, които сж сключени въ града, седалище на стокова борса, и по които стойността на стоката е повече отъ 50.000 л., като се прилагатъ всички санкции, които сж предвидени за тѣзи сдѣлки.

Ето защо, моля народното представителство да се съгласи да се възстанови алинея трета на чл. 2 отъ първоначалния законопроектъ, а именно: (Чете) „Регистриратъ се така сжщо и всички покупко-продажби съ артикули, предметъ на борсови сдѣлки, които сж сключени въ града, седалище на стокова борса, и по които стойността на стоката е повече отъ 50.000 л.“.

Това се прие по принципъ въ първото заседание на комисията, всички се изказаха, и азъ го поддържамъ.

Председателъ: Моля, които приематъ да се възстанови алинея трета на чл. 2 отъ първоначалния законопроектъ, като цифрата отъ 30.000 л. се увеличава на 50.000 л., да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Министъръ Ц. Бобошевски: Въ свързка съ това измѣнение, налага се къмъ чл. 107 да се прибави нова алинея, която е текстътъ на чл. 108 отъ първоначалния законопроектъ: (Чете) „Нарушителитъ на алинея трета отъ чл. 2 се наказватъ съ глоба въ петоренъ размѣръ на укрития куртажъ въ полза на държавното съкровище“.

Председателъ: Моля, които приематъ текстътъ на чл. 108 отъ първоначалния законопроектъ да се прибави като алинея втора на чл. 107, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Министър Ц. Бобошевски: Пакъ въ свързка съ възстановяването на алинея трета на чл. 2 от първоначалния законопроект, налага се, щото въ алинея втора на чл. 60 следъ думата „борсата“ на втория редъ да се прибавятъ думитъ: „както и за регистриранитъ, съгласно чл. 2 алинея трета, сдѣлки“.

Председателъ: Моля, които приематъ предложената отъ г. министра прибавка къмъ алинея втора на чл. 60, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Министър Ц. Бобошевски: И, най-после, понеже въ чл. 108 сѣ изброени и санкции, които подлежатъ на обжалване предъ общитъ сѣдилища, каквото е запирането до единъ месецъ, което не може да бѣде окончателно по въззивъ на министра на търговията, а обжалването му трѣбва да става на общо основание предъ сѣдилищата, азъ моля да се изхвърлятъ думитъ „чл. 106“ отъ текста на чл. 108, за да може обжалването на запиране до единъ месецъ да става на общо основание.

Председателъ: Въ сѣщия смисълъ има предложение и отъ г. Ради Василевъ.

Р. Василевъ (д. сг): Понеже то е въ сѣщия смисълъ, азъ го оттеглямъ.

Председателъ: Моля, които приематъ предложената отъ г. министра на търговията поправка на чл. 108, подкрепена отъ г. Ради Василевъ, а именно, отъ текста на чл. 108 да се изхвърлятъ думитъ „чл. 106“, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. г. народни представители! Постъпило е още едно предложение отъ народния представител г. д-ръ Иванъ Бешковъ, подписано отъ нужното число народни представители, въ смисълъ къмъ чл. 20 да се прибави нова буква г.: „двама делегати на земеделската камара, въ района на която се намира борсата“.

„З а б е л е ж к а. До основаването на земеделскитъ камари двамата делегати се взематъ отъ Министерството на земеделството, назначавани отъ министра на земеделството.“

Има думата народниятъ представител г. д-ръ Иванъ Бешковъ да развие предложението си.

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): Г. г. народни представители! Още когато се дебатираше законопроектъ за стоковитъ борси на първо четене, нашата група се изказа въ смисълъ, щото въ управителнитъ съвети на борситъ да бѣде представено и земеделското производително население. Най-добро представителство на земеделското население у насъ би могло да стане чрезъ делегати на земеделскитъ камари. У насъ имаме гласуванъ законъ за земеделскитъ камари, обаче такива още нѣма основани.

Министър Ц. Бобошевски: Има, има. Има ги отъ времето на Гешовъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): Азъ бихъ молилъ г. министра да се съгласи, щото, докато бѣдатъ учредени земеделскитъ камари, тия делегати да се взиматъ отъ Министерството на земеделството. По такъвъ начинъ, особено следъ като се създадатъ земеделскитъ камари, земеделското производително население ще има свои представители въ управата на стоковитъ борси и у него ще изчезне онова недовѣрие, което то има днесъ по отношение на борситъ, на тѣхната дейность, по отношение на спекулациитъ, които се мисли, че ставатъ тамъ въ по-голямъ или по-малкъ размѣръ.

Та, искамъ да кажа, за да може производителното земеделско население да има непосредствено участие въ управата на стоковитъ борси, моля, да се приеме моето предложение, да има въ управителния съветъ на стоковитъ борси и двама представители на земеделската камара, въ района на която се намира стоковата борса. Како временна мѣрка, обаче, до учредяването на земеделскитъ камари, да има въ управителния съветъ на стоковата борса двама чиновници отъ Министерството на земеделството.

Председателъ: Има думата г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министър Ц. Бобошевски: Не съмъ съгласенъ съ предложението на г. Бешковъ. Законъ за земеделскитъ камари у насъ има, но още не се прилага. Г. министърътъ на земеделството има намѣрение да внесе законопроектъ за измѣнение на закона за земеделскитъ камари и за прилагането на тая институция. Когато земеделскитъ камари започнатъ

да функциониратъ, нѣмамъ нищо противъ да се предвиди въ управата на стоковитъ борси да има представители и на земеделскитъ камари. Но, докато тѣ още не функциониратъ, мисля, че не е навременно да се предвижда подобно нѣщо.

Повтарямъ още единъ пътъ, не съмъ съгласенъ съ предложението на г. Бешкова.

Председателъ: Моля, които приематъ предложението на г. Бешковъ така, както го прочетохъ, съ което г. министърътъ на търговията не е съгласенъ, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

Които приематъ на трето четене законопроектъ за стоковитъ борси съ приетитъ поправки и прибавки, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. I, № 39)

Пристъпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ — първо четене законопроектъ за разрешаване на Велико-търновската градска община да сключи заемъ.

Моля г. секретаря да прочете законопроектъ.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Прочита законопроектъ изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 58)

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Законопроектътъ е самъ по себе си ясенъ. Той е само една формална работа.

Председателъ: Моля, които приематъ на първо четене законопроектъ за разрешаване на Велико-търновската градска община да сключи заемъ, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Предлагамъ да му се даде спешность.

Председателъ: Г. министър-председателъ предлага да се даде спешность на законопроектъ.

Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроектъ на второ четене.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„З А К О Н Ъ“)

за разрешаване на Велико-търновската градска община да сключи заемъ“.

Председателъ: Които приематъ прочетеното заглавие на законопроектъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете чл. 1 — вж. прил. Т. I, № 58)

Председателъ: Които приематъ чл. 1, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете чл. 2. — вж. прил. Т. I, № 58)

Председателъ: Които приематъ чл. 2, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете чл. 3 — вж. прил. Т. I, № 58)

Председателъ: Които приематъ чл. 3, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — първо четене на законопроектъ за разрешаване на Ямболската градска община да сключи заемъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Прочита законопроектъ изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 59)

Председателъ: Които приематъ на първо четене законопроектъ за разрешаване на Ямболската градска община

* За текста на законопроектъ, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 58.

да склучи заемъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Предлагамъ да му се даде спешностъ.

Председателъ: Г. министъръ-председателъ предлага да се даде спешностъ на законопроекта. Които сѣ съгласни съ това негово предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за разрешаване на Ямболската градска община да склучи заемъ“.

Председателъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете чл. 1 — вж. прил. Т. I, № 59)

Председателъ: Които приематъ чл. 1, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете чл. 2 — вж. прил. Т. I, № 59)

Председателъ: Които приематъ чл. 2, моля да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете чл. 3 — вж. прил. Т. I, № 59)

Председателъ: Които приематъ чл. 3, моля да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за временно измѣнение на чл. 126 отъ закона за тютюна.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Прочита законопроектъ изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 60)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Ради Василевъ.

Р. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Законопроектътъ цели да се дадатъ известни облекчения на всички тютюнопроизводители, които сѣ заварени съ тютюни отъ реколтата отъ преди 2—3 години, тютюни, съвършено обезценени, особено въ северна България. И производители сѣ дошли до това положение, че ако стоятъ тютюнитъ имъ още една година, трѣбва да ги изхвърлятъ, безъ да взематъ срещу тѣхъ какъвъ и да е еквивалентъ. Сега тия тютюни се оценяватъ на 5—6—7—8 л. максимумъ килограма. Стоятъ сѣ цѣли три години тютюнитъ отъ реколтитъ 1923 и 1924 г., нѣкои сѣ не добре манипулирани въ селата — понеже стопанитъ-производители не сѣ въ състояние да ги манипулиратъ и запазятъ — и въ края на краищата следъ проверката въ 1927 г. презъ м. септемврий следъ суша — а по-рано, презъ 1926 г. сѣ били теглени въ кишаво време, когато сѣ могли да дадатъ по-големо тегло — дали сѣ голѣмъ процентъ фира, особено въ източна България, въ този край, отъ който съмъ азъ. Населението, което едва държи тия тютюни, понеже нѣма кой да ги вземе дори и за 5, 6, 7 или 8 л., поради тия голѣми липси, които се добиха благодарение на туй, че сѣ стояли три години не добре запазени, сега ще трѣбва да плати и глоби възлизащи на около 15 милиона лева, по 6.000 акта.

Не трѣбва по никой начинъ производителитъ, които не сѣ виновни, че е настѣпила една такава промѣна на пазара, че тѣхнитъ тютюни сега нѣматъ никаква цена, не само да не получатъ стойността на труда, който сѣ вложили, но въ края на краищата да плащатъ и непосилни глоби. И за-

туй, азъ и моитъ другари бѣхме приготвили едно частно предложение, но г. министърътъ на финанситъ се съгласи той да внесе законопроектъ съ тия облекчения за производителитъ.

Азъ смѣтамъ, че трѣбва да се направятъ не само единични облекчения, но трѣбва да се отмѣнятъ изцѣло тия глоби. Въ финансовата комисия законопроектътъ ще бѣде подложенъ на по-голѣмъ разборъ, и като вземемъ предъ видъ съставенитъ актове, за какви тютюни сѣ, смѣтамъ, че ще се добие едно по-справедливо разрешение на въпроса. Моля да се има това предъ видъ, когато ще се решава отъ финансовата комисия.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Зографски.

Д. Зографски (з. в): Г. г. народни представители! Взехъ думата, за да допълня г. Ради Василева по въпроса, който е предметъ на разисквания законопроектъ — за намаление глобитъ на тютюнопроизводителитъ, на които сѣ съставени актове вследствие на констатирани незаконни недоимѣци.

Знае се, че миналата година бѣше една година извънредно сушовита. Тютюнитъ вследствие на сухата изгуби своята влага и вмѣсто да даде 10% фира, както допуша и законътъ за тютюна, даде фира повече отъ 10%, именно 15%, а даже и пѣщо повече. Акцизнитъ власти обикновено калкулиратъ, пресмѣтатъ тая фира, по силата на една таблица отъ минало време, по 333 милиграма на килограмъ. То е една формула, която не намира абсолютно никакво практическо приложение. На всѣки случай, ясно е и се знае и отъ властитъ, и отъ самитъ съставители на актоветъ — които чисто и просто сѣ формализирали по закона за тютюна и сѣ съставили тия актове — че този недоимѣкъ отъ 70 хиляди килограма не се дължи на контрабандирана стока, а се дължи на едно обикновено природно явление.

Вие знаете, г-да, отъ друга страна, че преди нѣколко години тютюневото производство и тютюневата търговия претърпѣха известенъ крахъ. Независимо отъ това, голѣма частъ отъ актоветъ сѣ съставени въ онии мѣста, където тютюнитъ не могатъ и да бѣдатъ продадени — както е, напр., съ реколтата отъ 1924 и 1925 г. Обаче никой не пита и не иска да знае за това. Тютюнитъ отъ тази реколта — особено въ северна България, па и навсѣкжде въ България — е останалъ и досега непродаденъ. Отъ друга страна, съставени актове има не само на отдѣлни тютюнопроизводители-стопани, но и на кооперативни сдружения вследствие на появилитъ се недоимѣци.

Ето защо азъ мисля, че ще напиривамъ единъ актъ на голѣма справедливостъ, ако въпроса не го решимъ сега тукъ въ пленума, а го оставимъ да се разгледатъ въ комисията, съ пожелание да се анулиратъ съвършено тия актове, като се опрости всѣкаква глоба на тютюнопроизводителитъ. Защото може би нѣма да бѣде далечъ времето, когато ще се поиска всичкитъ тютюни, за които не могатъ да се намѣрятъ пазари, да бѣдатъ изгорени.

Ето защо азъ апелирамъ къмъ Народното събрание да се съгласи да бѣдатъ анулирани тия актове и да бѣдатъ опростени глобитъ на нарушителитъ-тютюнопроизводители.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Славчо Дръновски.

С. Дръновски (з): Г. г. народни представители! Следъ войната у насъ се създадоха условия, штоо културата на тютюна да отиде тамъ, дето не е нейниятъ естественъ районъ. Вие знаете, че благодарение на войната между Гърция и Турция, която продължи доста и благодарение на обстоятелството, че въ тия страни производството на тютюна следъ прекратяването на войната не можѣ да се възстанови бързо, у насъ се създадоха условия, штоо културата на тютюна да отиде въ полскитъ мѣста и въ северна България. Вие знаете, че още въ 1922 г., ако се не лѣжа, ставаше дума, а и впоследствие отново се повдигна въпросътъ, не бихме ли могли по законодателенъ редъ да ограничимъ културата на тютюна само въ нейния естественъ районъ. Защото, г. г. народни представители, благодарение на долнокачественитъ тютюни, които временно се търсѣха на външния пазаръ, главно въ Германия, ние рисквахме да подбиемъ въобще културата на нашия тютюнъ. А вие знаете, че въ Родопитъ, въ тѣхнитъ гѣчки, въ политъ на Балкана, а така сѣщо и отгатакъ Родопитъ, въ новитъ земи, се отглеждатъ най-хубавитъ и най-ароматичнитъ тютюни, които преди време сѣ носили името ксантиски тютюни. Г-да, знае се, че яката Гюмюрджина—Ксанти дава

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 59.

само около 3—4 милиона кгр. тютюнъ, а на външния пазаръ излизаха подъ името ксантйски тютюни съ десетки милиона килограма. Тѣ бѣха именно тѣзи тютюни, които се отглеждатъ днесъ въ Шехъ-Джумая, Дарж-дере, Егри-дере и т. н.

Благодарение, казвамъ, на тия условия и нашето население въ северна България се влусна да отглежда тютюни, които, нека признаемъ, следъ като не намѣриха пазаръ навънъ, следъ като се възстанови производството на тютюна въ Гърция и Турция, почнаха отчасти даже да се контрабандиратъ. Въ всѣки случай, по тия голѣми недомѣтки, които сѣ констатирали отъ властите, по масата актове, които сѣ съставени, личи, че всичко това не е вследствие на контрабандата, а е вследствие на голѣмата фира и че ние полека-лека вече се връщаме назадъ, т. е. културата на тютюна отива тамъ, гдето има естествени условия за нея.

Следователно, неправилно би било, несправедливо би било, ако ние оставимъ да се приложатъ тия актове или пъкъ, ако както е споредъ законопроекта, вмѣсто 220 л. глоба на килограмъ, се взематъ 130 л. Тия тютюни, които сѣ останали и за които главно се отнасятъ актоветъ, не струватъ не 130, а може би и 20 л. И нѣма кой да ги купи.

Д. Нейковъ (с. д): И 5 л. не струватъ.

Д. Зографски (з. в): Нѣма кой да даде и грошъ за тѣхъ.

Д. Нейковъ (с. д): Тѣ сѣ тютюни отъ 1924 и 1925 г.

С. Дръновски (з. в): Ето защо азъ се присъединявамъ къмъ преждеговорившиятъ и моля тази глоба да бѣде отменена изцѣло.

Д. Зографски (з. в): По всички актове, и по тѣзи, съставени на кооперативните сдружения.

Н. Пждаревъ (д. сг): Нали се направи бележка, че въ комисията ще се проучи въпросътъ и, ако се констатира, че нѣма нарушения, а недоимѣцитъ сѣ поради суша, комисията ще даде своето мнение!

Д. Зографски (з. в): Да, ама по законодателенъ редъ да се опростятъ тия глоби.

Н. Пждаревъ (д. сг): Ама нали и това е законъ? Вмѣсто тази, може да mine друга редакция.

Д. Нейковъ (с. д): Съ този законопроектъ, г. Пждаревъ, се намаляватъ глобитъ, а ние искаме опрощаване.

Н. Пждаревъ (д. сг): Ако се констатира, че нѣма нарушения, а всичко се дължи на суша . . .

Д. Нейковъ (с. д): Въ мотивитъ е казано, че нѣма нарушения.

Председателъ: Има думата чародниятъ представителъ г. Величко Кознички.

В. Кознички (нар. л): Г. г. народни представители! Производството на тютюнъ въ нашата страна се особено засили, когато Гърция и Турция бѣха въ война, когато работните сили тамъ бѣха на бойните полета. Тогава на външния пазаръ тютюнътъ отъ тѣзи страни не можеше да правятъ конкуренция на нашия тютюнъ, той намираше голѣмъ пазаръ, производството му се бѣше увеличило, цената му бѣше извънредно много голѣма. И затуй още до днесъ ние се разправя — а въ известни срѣди се и демагогува — че, когато тѣзи и тѣзи бѣха на власт, тогава имаше голѣмо количество пари. Тѣзи пари дойдоха отъ тютюна. Разбира се, знае се, какъ е била въ сѣщностъ работата. Откакъ се приключиха военните действия между казанитъ две страни и откакъ почна да се произвежда тютюнъ и тамъ, конкуренцията на външния пазаръ срещу нашия тютюнъ стана голѣма и нашиятъ тютюнъ почна по-малко да се търси.

Нашето правителство трѣбва да вземе особени мѣрки, за да се намѣри пазаръ на нашия тютюнъ. Азъ мисля, че е необходимо правителството ги да сключи търговски договоръ съ онѣзи страни, гдето най-много се консумира нашиятъ тютюнъ. Напр., нашиятъ тютюнъ се харчи най-много въ Германия, но ние и до днесъ дешенъ нѣмаме търговски договоръ съ Германия! Кой сѣ причинитъ за това, не се знае. Азъ бихъ желалъ почитаемото правителство да

си вземе бележка за това и да даде нужните обяснения. То трѣбва да действува въ такъвъ пътъ, че да се сключатъ търговски договори, които да улеснятъ намирането на нашитъ тютюни.

Г. г. народни представители! По принципъ азъ одобрявамъ законопроекта на г. министра на финанситъ. Но питамъ: защо намалението на глобата се иска само за 1927 г., а не се отнася и за онѣзи години, откогато вече имаме крахъ въ тютюневата търговия — отъ 1924 г. насамъ?

Д. Нейковъ (с. д): Проверката е извършена въ 1927 г., обаче тя засѣга тютюнитъ отъ 1924, 1925 и 1926 г.

В. Кознички (нар. л): Тогава желателно е, ако не може съвършено да се опростятъ тия глоби, то поне намалението, което се иска отъ страна на г. министра на финанситъ, да слѣзне още по-надолу, защото, както ви е известно, тѣзи тютюни нѣматъ никаква цена, за тѣхъ нѣма никакъвъ пазаръ, и най-малката глоба, която би се наложила на мѣстното население за тѣхъ, би била голѣма.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ (д. сг): Трудно нѣщо е да се гледа боленъ човѣкъ. Още по-трудно е да има човѣкъ производство по силата на единъ законъ и да нѣма право да разполага съ него, да може да се отърве отъ него. Законътъ за тютюна е много добъръ, но той е създакъ привилегии на едни, а е страшилище за други.

Д. Зографски (з. в): Стживѣлица е.

С. Савовъ (д. сг): Моля, ще кажете и Вие. Най-кабахатлия азъ намирамъ държавата. Държавата продава килограмъ екстра цигари 500 л., а отъ производителя, на който сѣ съставени актове за редъ години, никой не отива да вземе тютюнъ за 3 л. килограма.

Д. Зографски (з. в): Левъ, левъ!

С. Савовъ (д. сг): Производителътъ, когото всѣкога се силаемъ да подкрепимъ, да го задържимъ на краката си, производителътъ, който се е полакомилъ за печалби не, а работи, за да изкара препитание за своята челядь, е произвелъ 200—300 килограма тютюнъ, но никой търговецъ не ще да му вземе тютюна на цена поне 10 л. килограма. И производителътъ е готовъ да се отърве отъ тия 300 килограма тютюнъ, да се отърве отъ болия човѣкъ. Болиятъ може да се занесе въ санаториумъ, или болница, или най-после ще го прибере гробътъ, но това производство е страшна работа.

Преди 36 години азъ имахъ честта отъ башата на Пеню Даскаловъ да бѣда назначенъ държавенъ чиновникъ за унищожение тютюнитъ, подобни на тия, въ цѣлия Разградски окръгъ, и азъ си спомнямъ какъ тогава хората ме посрѣщаха като спасителъ, съ охота тѣ донасяха тютюнитъ си да се изгарятъ. А знаете ли какво представляватъ тия тютюни? Тютюнътъ и медътъ иматъ много душмани. По тѣхъ мишки ли не щешъ, червеи ли не щешъ! Производителътъ, за да се отърве отъ тютюна, туря прѣстъ, пѣськъ, което увеличава неговото наказание. Съставени бѣха 15 актове. Единъ благороденъ държавенъ служителъ тогава — още е живъ, на 55 години е — даде заповѣдь: „Изпращамъ те съ пълна властъ да унищожитъ тая гадъ, отъ която държавата не може да получи нищо. Какво сѣ 50 стотинки мурурие?“

Азъ моля г. министъръ-председателя, който замѣства г. министра на финанситъ, да се съгласи, въ комисията да се постанови: всички негодни тютюни за употребление — защото ако ги пратятъ въ фабрицитъ да ги турятъ въ кутиитъ, ще изтравятъ народа — да се унищожатъ и да се премахнатъ всички глоби, да се даде една справедливостъ единъ пътъ завинаги. България спечели много съ търговията на тютюни; много хора се обогатиха и много къщи се основаха, много търговци станаха контрабандисти, като си промѣниха фирмитъ: днешъ Стоянъ, утре Алия, други днешъ Иванъ. Ще направите една работа въ висша степенъ справедлива, г. министре, ако се съгласите да се тури точка на този въпросъ; тази умрѣла стока, която не носи полза на населението, а носи пакостъ и дава възможностъ на недобросъвестни хора да си играятъ съ населението, да се унищожатъ.

Азъ имамъ една сестра, която е сѣла и работила 5 години тютюнъ, но нѣма къде да го пази. Има две крави, трѣбва да ги пасе или трѣбва да отиде на жетва — нѣма

кой да пази тютюна, ще дойде циганинът да го открадне. Тя е една проклета работа, на която тръбва да се тури край. Въ бъдеще тръбва да се ограничи правото за сѣне тютюнъ — да се опредѣли кой да сѣе и кой не. Да не бърка всѣки въ огъня, когато не му е работа.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Бомбовъ.

И. Бомбовъ (д. сг): Г. г. народни представители! Тютюнопроизводството у насъ се разпространи благодарение на голѣмото търсене на тютюнъ следъ войната. Г. Кознички каза причинитъ на кризата, която настѣпи въ тютюнопроизводството. Главнитъ центрове, които продоволстваха европейскитъ пазари, намалиха своето производство. Въ туй време въ България сѣха много тютюнъ; и българката, която излѣзе достояна замѣстница на мѣжа, бѣше започнала сѣне на тютюнъ. Следъ войната, поради търсенето на тютюна и голѣмитъ цени, които имаше той, всички се нахвърлиха да сѣятъ тютюнъ. Особено дребнитъ сѣществувания, дребнитъ земеделски стопани, се предадоха на сѣне тютюнъ. И тѣ направиха много хубаво, защото допринесоха много за вънасяне на грамадни чужди сръдства въ страната. Но следъ нормализиране на тютюнопроизводството, безспорно, тръбваше да очакваме тази криза, която настѣпи.

Обаче тази криза не се предвиждаше отъ никого, никой не предупреди населението да бѣде въздържано. Следъ като се нормализира производството и почна конкуренцията на тютюнитъ, нашитъ тютюнопроизводители отидоха да засѣватъ тютюнъ и тамъ, отдето никога не можеше да излѣзе добъръ тютюнъ, и разбира се, отведнѣжъ ценитъ на нашитъ тютюни паднаха; и тютюнитъ останаха непродадени. Тия дребни сѣществувания, които се занимаваха изключително съ тютюнъ и очакваха прехраната си изключително отъ тютюна, като не можаха да го продадатъ, изпаднаха въ едно бедствие, въ криза, въ липса на сръдства за прехрана. Тия дребни сѣществувания, у които бѣха останали тютюни, не можаха да ги продадатъ. Азъ мисля, че народното представителство тръбва да влѣзе въ положението на тия нещастници, защото, когато човѣкъ остане гладенъ, способенъ е да извърши всичко, даже да направи престѣпление. Азъ казвамъ, че даже такива случаи тръбва да се амнистиратъ. Колкото се отнася до тия маса актове, които сѣ съставени, тѣ сѣ съвсемъ несправедливи, защото тютюнитъ се теглѣха презъ месецъ февруарий 1926 г., една кишава година, а провѣрката стана следъ една продължителна суша презъ 1927 г., презъ месецитъ августъ и септемврий. Ако се провѣри, ще се види, че процентътъ на липсата е навсѣкѣде еднакъвъ: който има 3.000 кгр. тютюнъ, има 300 кгр. липса, който има 1.000 кгр., има 100 кгр. липса — около 10% — което показва, че тукъ нѣма зла умисль, нѣма престѣпление, нѣма абсолютно никаква контрабанда. Тия тютюнопроизводители сѣ поставени подъ строгоститъ на закона, въпрѣки, че сѣ бактисали отъ тютюнитъ. Отъ три години като не могатъ да продадатъ тютюна си, прехвърлянето му отъ едно мѣсто на друго го отроши, и отъ тамъ се явява голѣмата фира. Всичко туй доказва ясно, че никаква зла умисль въ населението нѣма. Но азъ казвамъ, че даже и тия хора, които сѣ направили престѣпление, заслужаватъ амнистия, заслужаватъ опрощение, защото сѣ го направили, за да задоволятъ нуждата на своего гърло. Ние имаме единъ законъ за нормално положение, а сега той се прилага при едно съвсемъ ненормално положение. Имаме единъ обратъ въ ценитъ на тютюнитъ, който отъ никого не е билъ очакванъ; плюсъ това има тютюни, които не се търсятъ.

Ако имаше нормални цени на тютюнитъ и обикновено търсене на тютюнитъ и тютюнопроизводителътъ не е продалъ тютюна си, тогава можешъ да му кажешъ: тръбваше да го продадешъ, за да не търпишъ загуба. Но тютюнопроизводителътъ не е могълъ да го продаде, въпрѣки най-голѣмото му желание. При това положение, държавата, ако можеше, тръбваше да се загрижи за продажбата на тия тютюни. И азъ ви увѣрявамъ, че всички тия тютюнопроизводители сѣ съгласни да прибере държавата безъ пари тютюнитъ имъ, за да се освободатъ отъ тѣхъ, защото сѣ въ единъ ужасенъ гнетъ.

Та, казвамъ, при туй положение не намаление на глобата тръбва да стане, а тя тръбва да бѣде съвсемъ отмѣнена, както и да амнистираме тия, които по една или друга случайностъ сѣ извършили престѣпления поради това, че сѣ нѣмали какво да ядатъ. Азъ зная дребни стопани, които чакаха само отъ тютюнитъ, и като не можаха да ги продадатъ, останаха гладни, и възможно е да сѣ извършили престѣпление. Понеже имаме една криза, едно пречупване

въ ценитъ на тютюнитъ, което никой не е очаквалъ, тръбва да направимъ едно изключение за тия хора. Тѣ не сѣ престѣпници, та, ако имъ дадемъ амнистия, съ това да поощримъ нѣкого въ бъдеще да прави престѣпления. Това е единъ изключителенъ случай.

Ето защо, апелерамъ, когато отиде законопроектътъ въ комисията, комисията да отмѣни наказанията, наложени на нѣкои нещастни бедняци, които сѣ продали тютюнъ контрабанда, като бѣдатъ амнистирани. Само онѣзи, които сѣ въ добро материално състояние и сѣ продали контрабанда тютюнъ, тѣ да почувстватъ строгоститъ на закона, но онѣзи, които сѣ извършили контрабанда подъ натиска на нуждата, да бѣдатъ опростени и освободени отъ всѣкаква глоба.

Председателъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г-да! Въпросътъ частично се засѣга въ законопроекта, както се вижда отъ заглавието му: законопроектъ за временно измѣнение на членъ едикойси. Обаче самиятъ въпросъ е много голѣмъ. Нашиятъ законъ за тютюнитъ, безспорно, е доста старъ. Много пѣти е ставало дума за една сериозна реформа въ това отношение. Може би ще се изненадате, ако ви кажа, че на времето, когато нашата държава владѣеше земи, откъснати сега отъ насъ, благодарение на които по отношение на тютюнопроизводството ние бихме заемали едно много важно мѣсто, азъ още тогава бѣхъ партизанинътъ на идеята да бѣде дори освободено населението отъ каквито и да е наказания. Значи, по отношение на сѣществуващия законъ за тютюнитъ азъ имамъ едни такива либерални разбирания.

Но докато се дойде до това, тръбва да се има предъ видъ сѣществуващото положение. То вамъ е известно. Тия строги мѣрки, на които сѣ подложени производителитъ на тютюнъ, сѣ резултатъ на онзи грамаденъ приходъ въ нашия бюджетъ, който иде отъ бандеролното право, и който едва ли не съставлява една седма или една осма отъ цѣлия ни приходенъ бюджетъ.

Сега, да се смѣтне, че по този случай ще тръбва да пристѣпимъ къмъ едно радикално измѣнение на закона за тютюнитъ, азъ смѣтамъ, че не е въ реда на нѣщата; и за щастие това никой не иска. Но желае се предвиденото облекчение въ законопроекта да се разшири и досежно ония тютюнопроизводители, които иматъ непродадени стари тютюни. Този въпросъ тоже е голѣмъ. Не ще може току-тъй Министерството на финанситъ да се съгласи съ едно такова облекчение докато нѣма нуждитъ данни. Азъ поне, замѣствайки министра на финанситъ, не зная въ какво се свежда тия данни. Ето защо азъ съмъ принуденъ да се държа въ рамкитъ на този законопроектъ, който има предъ видъ опрощаването на глобитъ за тютюнитъ отъ 1927 г.

В. Кознички (нар. л): Намаляване на глобата, а не опрощаване.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да, намаляване.

Д. Зографски (з. в): Това сѣ тютюни останаха отъ други години, но провѣрени презъ 1927 г.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Добре, добре, но тукъ се касае главно за тютюнитъ, които сѣ отъ 1927 г.

С. Яневъ (с. д): Не се касае за тютюни реколта 1927 г.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не се касае за реколтата отъ 1927 г. — тогава толкозъ по-добре.

Р. Василевъ (д. сг): За тѣзи, които тогава сѣ измѣрени.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Добре, тогава измѣрени.

Д. Зографски (з. в): Така се казва и въ законопроекта: провѣрени стари тютюни и лански отъ 1927 г.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: И тѣй, това облекчение, което се иска съ законопроекта — вмѣсто бандеролното право за първо качество 220 л. на килограмъ, да се събере отъ производителитъ като глоба бандеролното право за трето качество, което е 130 л. на килограмъ —

сега искате да се разшири, да се премахне глобата. Тукъ се направи предложение законопроектът да отиде въ комисията. Нѣмамъ нищо противъ — нека отиде въ комисията и тамъ ще видимъ какво може да стане.

Но повдигна се и другъ единъ въпросъ — за търсене пазари на нашитѣ тютюни.

Д. Зографски (з. в): То е другъ въпросъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ съмъ длъженъ да отговоря и на този въпросъ. Нашитѣ тютюни иматъ пазаръ. Ако тютюнътъ отъ реколтата 1924 г. нѣмаха пазаръ, вие знаете много добре, коя бѣ причината; но всички други тютюни отъ другитѣ реколти имаха отлични пазари и особено презъ изтеклата година, пъкъ и сега, обичамъ да вѣрвамъ, никой тютюнопроизводителъ нѣма основание да се оплаче отъ ценитѣ, които получава за своитѣ тютюни.

Какво въ повече може да направи държавата? Трѣбвало да се сключаватъ търговски договори и т. н. Азъ съмъ при убеждението, че тютюнътъ е такава стока, която много мѣчно се поддава на регламентация съ конвенции и договори. Защото всѣка една държава има специални фискални причини, които мѣчно ще ѝ позволятъ да прави намаление въ митническитѣ тарифи. Защото намалението въ митническитѣ тарифи не може да бѣде само по отношение на единъ артикулъ срещу другъ нѣкой артикулъ, а ще бѣде по отношение на всички артикули. Тѣй шото азъ не очаквамъ нѣкакви специални облекчения отъ търговскитѣ договори.

Но защо нѣмаме търговски договори съ другитѣ държави? Ние започнахме да водимъ преговори за сключване на търговски договоръ съ Гърция. Скоро ще ви представимъ за одобрение сключената спогодба съ Турция. По този пътъ лека-полека ще вѣрвимъ и ще имаме търговски договори.

Доколко търговскитѣ договори ще могатъ да облекчатъ единъ или другъ артикулъ, то е другъ въпросъ. За този артикулъ, тютюна, най-голѣмото облекчение е въ доброто му производство, главно въ добрата му манипулация. Моето разбиране е — и дължа да ви го изповѣдамъ тукъ въ този моментъ, за да се знае — че нашитѣ тютюни би били много повече ценени, ако производителитѣ умѣятъ да запазватъ и преработватъ листата, следъ като ги откажатъ отъ стърковетѣ. Това е единъ голѣмъ въпросъ.

Засега съгласенъ съмъ, законопроектътъ да отиде въ комисията и тамъ да се направятъ възможнитѣ измѣнения.

Председателъ: Моля, които присматъ на първо четене законопроекта за временно измѣнение на чл. 126 отъ закона за тютюна, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Законопроектътъ ще се изпрати въ съответната комисия.

Минаваме къмъ следващата точка пета отъ дневния редъ, а именно: първо четене законопроекта за гражданското сѣдопроизводство — разисквания.

Има думата народниятъ представителъ г. Петко Палиевъ.

П. Палиевъ (д. ст): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ние можемъ да се похвалимъ съ едно независимо правосѣдие, което стои на оная висота, на която трѣбва да стои правосѣдието въ всѣка модерна правова държава. Въ миналото българското правосѣдие е било поставяно често пѣти на голѣми изпитания. Но нека признаемъ за неговата честъ, че то всѣки пѣтъ е съумявало да запази своята самостоятелностъ и въ най-труднитѣ минути за гражданина се е явявало въ защита на неговитѣ правдини. Безспорно, това е едно ценно качество на нашето правосѣдие. Това е едно качество, което необходимо нужно е да принадлежи на всѣко модерно правосѣдие.

Но, ако е вѣрно, че българското правосѣдие е независимо, че то е самостоятелно, че то е почтено и безупрѣчно, което му прави честъ, ние не можемъ да не констатираме, че нему липсва другото качество, което еднакво трѣбва да бѣде присѣщо на модерното правосѣдие — липсва му експедитивността, липсва му оная бързина, съ която трѣбва да се раздава модерното правосѣдие. Нашето правосѣдие е бавно, то е мѣдно, азъ ще кажа даже въ нѣкои случаи по-словично мѣдно, даже въ нѣкои случаи тангира съ отказъ на правосѣдие. Мнозина отъ г. г. народнитѣ представители сѣ адвокати и знаятъ какъ често пѣти се водятъ процеси повече отъ 20 години, безъ да се получатъ резултати.

Вие знаете, че още въ първия фазисъ на процеса, докато се стигне до едно решение, често пѣти благодарение на процесуалнитѣ форми, които сѣ установили въ дневнитѣ законоположения, минаватъ дълги години, и ако най-после ищецътъ успѣе да добие изпълнителенъ листъ, осѣдително решение, нему сѣ нужни може би още толкова години, за да може да екекутира това решение. Това се дължи на оная изпълнителна процедура, която съществува въ нашето гражданско сѣдопроизводство. Безспорно, че единъ процесъ мѣденъ въ първия фазисъ, мѣденъ и въ втория фазисъ, мѣденъ е и когато дойде време да се екекутира добилото се вече решение. Мѣдно е и нашето углавно производство, а знаете, че репресията на държавата трѣбва да дойде въ моментъ, когато тя ще има своята стойностъ и за престѣпника, и за обществото. Често пѣти, не, ще кажа азъ много пѣти, тази репресия дохожда твърде късно, когато тя е загубила вече своето значение и за престѣпника, и за обществото, когато тя е вече ненужна.

Какво е положението на дѣлата въ нашитѣ сѣдилища и какъ тѣ се движатъ въ различнитѣ инстанции? Азъ разполагамъ съ таблицитѣ на Министерството на правосѣдието и последнитѣ сведения, които сѣ са добила за тая година, отъ които ще се възползувамъ, за да ви кажа, какъ се движатъ процеситѣ въ тѣзи инстанции.

Въ мировитѣ сѣдилища, г. г. народни представители, на 1 януарий 1926 г. е имало 203.328 висящи дѣла; на 1 януарий 1927 г. дѣлата оставатъ 147.974, или презъ тази година броятъ на висящитѣ дѣла въ мировитѣ сѣдилища се е намалилъ съ 55.354. Презъ 1927 г. при висящи дѣла 147.974 на 1 януарий и при постѣпление на 419.805, презъ годината сѣ били свършени 466.021 и сѣ останали висящи дѣла 101.758, или едно ново намаление на висящитѣ дѣла въ мировитѣ сѣдилища съ 46.216.

Тия сведения, тази статистика, г. г. народни представители, какво ни говори? Че въ първата инстанция, мировитѣ сѣдилища, настѣпва презъ последнитѣ 2—3 години едно чувствително подобрене. Движението на процеса става много по-бързо. Висящитѣ дѣла първата година се намаляватъ съ около 55 хиляди, а сега се намаляватъ съ около 56 хиляди. Може да се каже сѣщо, че днесъ мировитѣ сѣдии сѣ вече ажуръ въ своята работа. Този фактъ се дължи, безспорно, на оная мѣроприятия, които се взеха отъ Министерството на правосѣдието, онова напомняне, оная деятелност, която се развива въ тази насока, за да се ускори правосѣдието въ мировитѣ сѣдилища и да се намали процентътъ на отлагане процеситѣ, дължи се сѣдишко и на дейността, която мировитѣ сѣдии развиватъ. Следователно, като говоря за бавно правосѣдие, трѣбва да побързамъ да се корегирамъ, че бавността въ тази инстанция вече не съществува, има мирови сѣдилища останали съ много малко висящи дѣла, 200—300, и азъ не зная дали не е време да се възползва бюджета, като бждатъ нѣкои мирови сѣдилища премахнати и спечеленото отъ това бихме могли да пласираме пакъ въ областта на правосѣдието съ по-добри цели.

Какъ стои въпросътъ въ окръжнитѣ сѣдилища? На 1 януарий 1926 г. е имало 87.414 висящи дѣла; на 1 януарий 1927 г. тѣ ставатъ 78.861 — едно намаление съ 8.553. Презъ 1927 г., при постѣпление 95.917 дѣла, сѣ били свършени 112.961 и сѣ останали само 61.817 — едно намаление отъ 17.044 дѣла.

Г. г. народни представители! Трѣбва да констатирамъ и тукъ, че дейността на окръжнитѣ сѣдилища въ последнитѣ 2 години е твърде трѣскава. Повтарямъ, тая трѣскава дейностъ на окръжнитѣ сѣдилища се дължи на дейността най-напредъ на Министерството на правосѣдието, а следъ туй се дължи и на дейността на самитѣ сѣдии въ окръжнитѣ сѣдилища. Въ тѣзи сѣдилища се развива една деятелност, която имъ прави вече честъ, защото процентътъ на отлаганитѣ дѣла — а тия отъ васъ, които сѣ адвокати, знаятъ какъ лесно може да се отлагатъ дѣлата — който бѣше достигналъ 25—30% днесъ е къмъ 2—3%, съ тенденция да се намали още. И, ако бихъ се спрѣлъ на по-голѣми подробности, мога да ви кажа, че има окръжни сѣдилища, като Ямболския окръженъ сѣдъ, въ който процентътъ на отлаганитѣ дѣла е намаленъ до 1%. Това показва, че има въ сѣдитѣ едно голѣмо съзнание за творческа работа, че тия господа работятъ въ изпълнение на единъ дългъ и тѣхната работа дава резултати. Окръжнитѣ сѣдилища, които въ миналото бѣха твърде затрупани съ дѣла днесъ сѣ почти разчистени. Днесъ дѣлата въ окръжнитѣ сѣдилища се насрочватъ най-късно следъ три месеци и можемъ да кажемъ, че работата въ тѣзи първоначални инстанции за го-

дѣмитъ процеси е дошла до едно положение на ажуръ. Следователно, когато говоримъ за бавностъ въ правораздаването, не можемъ да не направимъ тая преценка и за работата въ окръжнитѣ сѣдилища.

Но, г. г. народни представители, когато отидемъ въ горнитѣ инстанции, виждаме, че картината се мѣни. Въ апелативнитѣ сѣдилища имаме следното положение: на 1 януарий 1926 г. въ апелативнитѣ сѣдилища е имало 17.033 висящи дѣла; на 1 януарий 1927 г. — 16.955 дѣла, или едно намаление отъ 78 дѣла, а на 1 януарий 1928 г. въ апелативнитѣ сѣдилища има едно увеличение на висящи дѣла съ 1.167, т. е. въ апелативнитѣ сѣдилища днесъ има 18.122 висящи дѣла, тогава, когато на 1 януарий 1927 г. тѣ сѣ били 16.955. Така че, докато въ по-долнитѣ сѣдебни инстанции имаме единъ процесъ на намаление висящи дѣла, въ повиситѣ инстанции се забелязва едно увеличение числото на висящитѣ дѣла, едно задрѣстване. Ако вземемъ конкретно, ще видимъ, че увеличението на висящитѣ дѣла е най-големо въ Софийския апелативенъ сѣдъ, по-малко въ Пловдивския, а трѣбва да се признае, че Русенскиятъ сѣдъ е съ най-малко висящи дѣла, той отива къмъ едно положение на ажуръ. Следователно, г. г. народни представители, има нѣщо болезнено въ апелативнитѣ сѣдилища, нѣщо трѣбва да се направи, за да се подтикне деятельността въ тѣхъ, за да може това положение на задрѣстване да се разчисти. Цѣлата тая деятельность, която се развива въ окръжнитѣ сѣдилища, нѣма да има значение за бързината на българското правосѣдие, ако не се направи нѣщо за засилване деятельности на апелативнитѣ сѣдилища, защото по-големъ процентъ отъ дѣлата въ окръжнитѣ сѣдилища отиватъ въ апелативнитѣ сѣдилища и тамъ се задрѣстватъ.

Когато дойдемъ пъкъ до Касаціонния сѣдъ, тамъ вече намираме едно положение плачевно, едно положение безнадежно, едно положение, което налага неминуемо бързи мѣрки, за да може да се разчисти голѣмия брой процеси, които сѣ задрѣстени тамъ. Въ Касаціонния сѣдъ на 1 януарий 1926 г. е имало 12.632 висящи дѣла; на 1 януарий 1927 г. дѣлата вмѣсто да се намалатъ ставатъ 17.055 — едно увеличение съ 4.423 дѣла, а на 1 януарий 1928 г. дѣлата се увеличаватъ съ още 5.335 и ставатъ 22.392. Или, въ последнитѣ две години, 1926 и 1927 г., висящитѣ дѣла на Върховния касаціоненъ сѣдъ сѣ увеличили крѣгло съ около 10.000. Това е едно положение, което не бива, споредъ мене, да продължава занаяпредъ, защото това тангира съ отказъ на правосѣдие. Вие, които сте имали процеси въ Касаціонния сѣдъ, знаете, че, ако чкате редъ, за да ви се насрочи едно дѣло, трѣбва да чакате 4—5 години и че, ако искате да ускорите насрочването му, трѣбва да отидете да молите и не всѣкога молбата ви се уважава. При това положение експедиентността на първитѣ сѣдебни инстанции остава безъ значение, защото дошли дѣлата до касаціонната инстанция, се задрѣстватъ. Вие не можете да получите едно решение окончателно въ продължение на много години, което обстоятелство докарва гражданина до едно отчаяние и, ако щете, споредъ менъ, това е почти отказъ на правосѣдие. Следователно, ако азъ говорихъ за една мудностъ въ нашето правосѣдие, за една пословична бавностъ, имамъ предъ видъ тъкмо тия инстанции: апелативнитѣ сѣдилища и Върховния касаціоненъ сѣдъ.

Г. г. народни представители! Очевидно, г. министърътъ на правосѣдието, създавайки това положение на нашето правосѣдие, е приготвилъ настоящия законопроектъ, главенъ мотивъ въ който е тази мудностъ. Той цели съ този законопроектъ да направи правосѣдието по-бързо, да премахне онѣзи негови дефекти, които го правятъ мудно. Той цели да раздвижи това правосѣдие, да го направи по-бързо, за да може гражданинътъ въ едно по-скоро време да получи правото, което той дири и за което той е отишелъ въ сѣдилищата.

Кон сѣ причинитѣ за това бавно правораздаване? На първо мѣсто тѣ лежатъ въ ония процесуални форми и институти, които сѣ легнали въ нашия граждански законъ. Втора причина за това бавно правораздаване, азъ бихъ казалъ, е организацията на нашитѣ сѣдилища — специално на нашия Върховенъ касаціоненъ сѣдъ и до известна степенъ на нашитѣ апелативни сѣдилища. Трета причина за бавното правораздаване е стопанската стагнация, която днесъ съществува въ страната, онази икономическа криза, която поставя въ невѣзможностъ длъжницитѣ да бѣдатъ отчетени предъ своитѣ кредитори, когато тѣ бѣдатъ осѣдени, тѣ да търсятъ възможностъ и срѣдства да отдалечатъ момента на екзекутирането, защото хората нѣматъ възможностъ да се изплатятъ дори при най-добра воля. Друга една причина по-

нататѣкъ е, че нашитѣ хора твърде много се сѣдятъ. Когато направимъ едно сравнение между статистиката на процеситѣ у насъ и другаде, ще видимъ, че процентно българскитѣ граждани се сѣдятъ като-че-ли най-много. Процентътъ на обѣжването — забравихъ да кажа, по тая въпросъ азъ съмъ правилъ анкета въ миналото — у насъ е билъ на 5 дѣла 2 да се обѣжватъ. Днесъ вървамъ — точни данни нѣмамъ — на всѣки две дѣла едно се обѣжва. Изобщо нашата слабостъ да се сѣдимъ е твърде голѣма. И въ тая насока ние твърде допринесохме съ ония реформи, които направихме въ недавното минало отъ желание да демократизираме нашето правосѣдие. Та отидохме дотамъ, че го деградирахме, като пратихме сѣдитѣ да вършатъ правораздаване и въ кръчмата, за да ги доближимъ до народа!

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л.): И сега е сѣщото, г. Палиевъ.

П. Палиевъ (д. сг): Причинитѣ, казвамъ, за бавното правораздаване у насъ сѣ твърде много, но ние ще трѣбва да доловимъ най-ефикаснитѣ и да се помѣчимъ да излѣкуваме това зло, да поправимъ това положение, въ което се намира днешното правораздаване. Затѣ и най-главниятъ мотивъ на законопроекта на г. министра е тамъ: това правораздаване да стане по-бързо.

Азъ трѣбва да побързамъ да подчертая тукъ, че законопроектътъ има голѣми достоинства, но, въпреки всѣкитѣ тия достоинства, азъ смѣтамъ, че нѣма да се получатъ резултатитѣ, които г. министърътъ си е поставилъ за целъ да получи, ако не се предприематъ, наредъ съ този законопроектъ, и редъ други мѣроприятія за реорганизиране работата на тия върховни сѣдилища.

Вие знаете, г-да, че отъ апелативнитѣ сѣдилища сѣ извеза една частъ отъ дѣлата, които отиваха тамъ, а именно дѣлата по инспекторскитѣ ревизионни актове. Сега тия дѣла се разглеждатъ въ специалния сѣдъ при Върховната смѣтна палата, а съ това се внесе, разбира се, едно чувствително облекчение въ работата на тия сѣдилища. За апелативнитѣ сѣдилища, обаче, азъ смѣтамъ, че ще може да се направи и още нѣщо, което да допринесе въ тая насока, за облекчение на работата въ тѣхъ. Конкретно, би могло, напр., да освободимъ тия сѣдилища отъ задължението да мотивиратъ углавнитѣ присѣди, когато тѣ не подлежатъ на обжалване, когато тия сѣдилища действуватъ като касаціонна инстанция, защото тѣ не създаватъ практика и нѣма защо да се пишатъ мотиви, които твърде много забавятъ сѣдитѣ. Азъ не искамъ да се спирамъ подробно на тия възможности, защото нѣмамъ за целъ това въ моитѣ бележки, които ще направя по законопроекта, но соча на нѣкои, които биха могли да служатъ като основание да се отиде и по-нататѣкъ въ облекчението на тия сѣдилища.

Специално въ Върховния касаціоненъ сѣдъ азъ мисля, че ще може да се направи твърде много, за да се облекчи неговото положение. Каква мѣрка би могла да се предприеме на първо време? Г. г. народни представители! Вие знаете, че загубеното дѣло въ апелативната инстанция, носи като послѣдствие обѣжването му по касаціоненъ редъ, съ касаціонна жалба. Практиката досега е такава, че обикновено първата жалба се подава немотивирана, а впоследствие се мотивира съ една допълнителна жалба, както законътъ разпорежда. У насъ има маса такива процеси, които сѣ обѣжени съ такава една основна, немотивирана жалба, и тѣ стоятъ така неразгледани, защото интересътъ къмъ тѣхъ е престаналъ, защото хората, които сѣ заинтересовани въ тѣхъ, не правятъ постѣпки да се насрочватъ. И когато имъ дойде редътъ да се насрочватъ, председателството, което насрочва тия процеси, е осторожно, защото не знае дали нѣма да бѣде изненадано въ последния моментъ, по силата на онова положение, което се създаде въ 1922 г. — да се подава допълнителна касаціонна жалба една седмица преди разглеждането на дѣлото — отъ допълнителна касаціонна жалба, която ще наложи едно обстойно разглеждане на процеса. И днесъ върховнитѣ сѣди, когато насрочватъ дѣлата, иматъ единъ теркъ, който следватъ — две дѣла на сѣдня! И често имаме картината: гражданското отдѣление въ 10—10½ ч. свърши работата си! Това става често и съ углавнитѣ отдѣления, когато тѣ биха могли да свършатъ повече работа. Това става, защото допълнителна жалба не е представена, а пъкъ немотивираната жалба има като послѣдствие за себе си да бѣде оставена безъ послѣдствие. Затуй, като една първа мѣрка азъ бихъ препорѣчалъ да се възприеме онова положение, което съществува другаде. Азъ нѣма да говоря за тия специални разпорѣдби въ французкия Code civil, споредъ които немотивираната жалба се разглежда въ разпорѣдително засе-

дание и тамъ се оставя безъ последиствие, но азъ бихъ посочилъ на съответнитъ положения въ германския законъ, споредъ който се счита, че срокътъ отъ три месеца отъ изтичането на срока за подаване основната касационна жалба е достатъченъ, за да може да се ориентира лицето, което търси касационно правосъдие, и да подаде допълнителната си жалба. Два месеца срокъ за подаване основната жалба, още три месеца — за допълнителната, значи петъ месеца сж достатъчни, за да може сведущиятъ адвокатъ, който ще подава касационно оплакване, да намъри основателнитъ мотиви за това. Ако възприемемъ това положение, което съществува въ Германия — три месеца срокъ за подаване допълнителна жалба следъ изтичане срока за подаване основната жалба, значи, петъ месеца всичко — ние ще можемъ да ликвидираме много лесно маса заварени дѣла, за които срокътъ, очевидно, ще тече отъ влизането въ сила на настоящия законъ. Азъ говорихъ съ председателя на Касационния съдъ, който ми каза: „Създайте такава законоположение и азъ ще мога тия дѣла, по които нѣма допълнителна жалба, да ги насрочвамъ съ стотици на съдия и така ще можемъ да приключимъ маса и маса отъ тѣзи дѣла и да облекчимъ положението на гражданскитъ отдѣления, които особено сж забатачени. Така напр., първото гражданско отдѣление има 8.731 дѣла, второто — 2.627 и пр. и пр. — тѣ сж формално забатачени отдѣления. Това е една мѣрка, която нѣма да отстъпва на законоположенията, възприети другаде, и която ще даде резултатъ въ тази посока, въ която ние отиваме, ръководени отъ главния мотивъ на законопроекта — да създадемъ едно по-бързо правосъдие. Днешното положение, създадено презъ 1922 г. за допълнителна касационна жалба, е чисто българско изобретение. То не съществува другаде никжде.

Вънъ отъ това, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че въ компетентностъ на Касационния съдъ сж дадени дѣла, на които не имъ е мѣстото тамъ. Напр., Касационниятъ съдъ разглежда маса пенсионни дѣла, маса благоустройствени дѣла. Всичкитъ тѣзи дѣла биха могли — има изготвени за това два такива законопроекта и азъ не зная защо тѣ не се внасятъ — да намѣрятъ едно административно разрешение като първа инстанция отъ специаленъ комитетъ при данчния началникъ или при окръжния инженеръ и впоследствие да отиватъ по касационно обтѣжаване не въ Касационния съдъ, а въ Върховния административенъ съдъ, който има тъкмо това назначение — да създава практика по приложението на административнитъ закони. И понеже Върховниятъ административенъ съдъ не е затрупанъ съ дѣла, той е почти ажуръ, всички тѣзи дѣла биха могли да се отнесатъ тамъ, безъ да се смущаваме, че нѣма да има гаранция за едно правилно правосъдие, а пъкъ същевременно съ това ще облекчимъ твърде много положението на Касационния съдъ, защото една голѣма частъ отъ дѣлата, които той сега разглежда, ще отидатъ въ Административния съдъ.

Твърде много ще се направи сега съ премахването и на това положение, което се създаде въ 1922 г., за касационно обтѣжаване предъ Върховния касационенъ съдъ на резолюции и опредѣления даже на мировия съдия. Това положение, което не знамъ какъ да окачества и което прибрзано, въ всѣки случай, се създаде въ 1922 г., създаде маса процеси въ Касационния съдъ, които, макаръ една голѣма частъ отъ тѣхъ да се гледатъ въ разпоредително заседание, все таки спъватъ сѣда. Смѣтамъ, че съ тая наредба, която се прокарва въ законопроекта, ще се допринесе твърде много, за да може да се намали работата на Касационния съдъ.

Други дѣла, г. г. народни представители, сж фискалнитъ дѣла. Днесъ положението е таково, че за глоби отъ 2.000 л. нагоре по редъ фискални закони, дѣлата отиватъ въ Върховния касационенъ съдъ. Следъ като нашиятъ левъ се тѣй много обезцени, азъ смѣтамъ, че тоя максимумъ за компетентностъ, който е поставенъ, е твърде малъкъ и мене ми се струва, че е твърде луксозно правосъдие Върховниятъ касационенъ съдъ на страната да се занимава съ глоби отъ 2.000 л. Бихме могли това тоже да го измѣнимъ. И не съ една преходна мѣрка, както чувамъ да се подказва, а съ едно константно положение, което да влѣзе въ респективния законъ, като чисто и просто се измѣни съответната наредба на углавното сѣдопроизводство, кждето се говори за тази компетенция. Смѣтамъ, че по тоя начинъ ще намалимъ твърде много броя на тия дѣла и по таквъ начинъ Върховниятъ касационенъ съдъ ще се облекчи.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Готвя специаленъ законъ за облекчение работата на Върховния касационенъ съдъ.

П. Палиевъ (д. сг): Азъ зная, че г. министърътъ е наредилъ да се работи нѣщо. Но, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че, ако това стане съ една преходна наредба, каквато е идеята на г. министра, нѣма да бжде правилно.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Тя не е преходна наредба; сж единъ специаленъ законъ ще се облекчи работата на Върховния касационенъ съдъ, като се измѣнятъ различнитъ закони. Въмѣсто да създадемъ отдѣлни закони, сж единъ законъ ще измѣнимъ съответнитъ наредби на отдѣлнитъ закони. Така е поставено въ Германия, така ще поставимъ и ние.

П. Палиевъ (д. сг): Азъ не зная точно какво готви г. министърътъ, но мене ми се струва, че съ съответнитъ измѣнения на законитъ, които цитирахъ, ще може да се постигне същиятъ резултатъ, безъ да се създава специаленъ законъ. Вашиятъ законъ, г. министре, ще има по-скоро ликвидационенъ характеръ, а нѣма какво да ликвидираме, когато сж едно измѣнение на съответнитъ закони ще получимъ същиятъ резултатъ. А важното е да получимъ резултати. Прочее, една акция въ тази насока е необходима, тя се налага, за да може да направимъ и Върховния касационенъ съдъ това, което сж днесъ окръжнитъ съдилища.

Г. г. народни представители! Азъ бихъ си позволилъ да посоча и други мѣрки, които смѣтамъ, че сж отъ значение. Напр., съставитъ на Касационния съдъ сж 5-членни. Мнението на касационнитъ съдии по тѣзи въпроси е различно. Единъ смѣтатъ че това е добро, защото най-сетне Върховниятъ касационенъ съдъ създава практика, а при повече хора се добива по-голѣма компетентностъ по въпроситъ. Но за мене съставитъ отъ 5 души сега засега, при тази претрупаностъ отъ дѣла въ Касационния съдъ, създаватъ мудностъ. Азъ имахъ следния случай. Неотдавна, на 27 януарий, се гледа единъ процесъ, но и досега още нѣма резолюция по това дѣло. Не затуи, че нѣматъ добра воля съдитѣ, напротивъ, тѣ работятъ, много сж точни въ сроковетъ — но днесъ единъ заболѣлъ, утре на други майка му умрѣла, на трети се случило не знамъ що, и петимата не могатъ да се събератъ да взематъ резолюция. Най-сетне, ако възприемемъ като временна мѣрка намаление съставитъ на Върховния касационенъ съдъ, ще се създадтъ условия за по-голѣма експедитивностъ въ Върховния касационенъ съдъ.

Азъ бихъ си позволилъ да направя друга една бележка по съставитъ на отдѣленията въ Върховния касационенъ съдъ. Прокуроритъ при гражданскитъ отдѣления, г-да, увѣрявамъ ви, сж абсолютно излизни. Прокурорътъ при гражданското отдѣление, който има 15—20 дѣла, нѣма възможностъ да ги проучи така, както единъ адвокатъ ще ги проучи. Пледоарията, която става предъ сѣда, прави излично заключение на прокурора и последниятъ обикновено нѣма значѣние за сѣда. Азъ мисля, че прокуроритъ при гражданскитъ отдѣления може да се премахнатъ и отъ тѣхъ като се взематъ и по двама съдии отъ петтѣхъ отдѣления да се формиратъ — 4 нови състави, като имъ се даде въ помощъ по единъ секретаръ. Това ще стане съ много малко срѣдства отъ бюджета, съ икономията, която бихме могли да направимъ, както казахъ напирмѣръ отъ мировитъ съдилища, на които работата е намалѣла, и които могатъ безболезнено да бждатъ закрити. Съ тия икономии бихме могли да си послужимъ, за да формираме тия нови отдѣления. И азъ се надѣвамъ, че гѣ ще подпомогнатъ твърде много въ тази ни дейностъ да ликвидираме сж това забатачено положение на Върховния касационенъ съдъ. Не зная, може би моитъ бележки сж много смѣли. Но азъ си позволявамъ да кажа по законопроекта още една бележка по тия състави. Споредъ процедурата, имаме общи събрания на Върховния касационенъ съдъ, които въ нѣкои случаи трѣбва да се произнасятъ по спороветъ. Днешното положение е таково: общото събрание се състои отъ съдитѣ на всичкитъ отдѣления. Недавна азъ имахъ единъ таквъ случай, кждето се събраха 25 върховни касационни съдии! Много луксозно правосъдие е това за малка България — 25 души върховни касационни съдии! Азъ смѣтамъ, че, ако друго нѣщо не може да се направи, поне би могла да се направи тая малка реформа — общитъ събрания по гражданскитъ въпроси да си останатъ общи събрания само на съдитѣ отъ гражданскитъ отдѣления, а по углавнитъ въпроси — на съдитѣ отъ углавнитъ отдѣления, толкозъ повече че днесъ сѣдията отъ едно отдѣление не може да се прехвърли въ друго, както по-рано ставаше, днесъ положението на съдитѣ не се мѣни. Всѣки пътъ, безспорно, хората, които работятъ въ една материя, сж по-компетентни и азъ смѣтамъ, че другитъ не ще допринесатъ нѣщо особено за правораздаването. Тая реформа е може би малка,

по тя все ще допринесе нѣщо, защото, когато има общо събрание, губят се 3—4 дни, прекъсва се работата на всички отбѣдени и е достатъчно да има 3—4 пъти въ годината общи събрания, за да се изгубят 9—10 дни за подготовката на тия общи събрания. И затова азъ смѣтамъ, че съ туй постановление ще допринесемъ нѣщо за икономия на работата, на труда и за тая бързина, която сме се згеели съ новия законопроектъ да подпомогнемъ.

Азъ съмъ съ впечатлението, г. г. народни представители, че ако направимъ тая реорганизация на Касаціонния съдъ, която, споредъ менъ, ще бѣде целесъобразна, това положение, което имаме на 22,390 висящи дѣла, въ скоро време ще може да се подобри и, ако не можемъ да поставимъ а юрг Касаціонния съдъ, поне ще го поставимъ при едно по-малко количество висящи дѣла и ще можемъ да доцелимъ по-бързото правосѣдие, което е тъй нужно въ тая инстанция, защото не доцелимъ ли бързото правосѣдие въ тая инстанция, всичкитъ усилия на окръжнитъ сѣдилица и въ голѣма степенъ на апелативнитъ сѣдилица ще се разбиватъ, щомъ процесътъ трѣбва да дойде въ Касаціонния съдъ.

Г. г. народни представители! Следъ тия бележки, които направихъ специално за Касаціонния съдъ, ще си позволя много пакъ да направя нѣколко малки бележки, специално по законопроекта.

Азъ смѣтамъ, че начинътъ, по който процедира г. министрътъ съ създаването на съвършено новъ законъ за гражданското съдопроизводство, е, може-би, не най-удобниятъ. Процесуалнитъ закони по своето естество сѫ закони, които не подлежатъ на чести и основни промѣни. Процесуалнитъ закони могатъ да се коригиратъ само въ известни случаи, когато новото време наложи нови институции и нови процесуални форми, като, обаче, основнитъ положения си останатъ, а онова, което е вече излишно за новото време иѣрвичи на правилното и добро правосѣдие, очевидно, се премахне. Мене ми се струва, че съ тази осторожностъ се оперира навсѣкѣде, съ същата осторожностъ би трѣбвало да оперираме и ние. Законопроектътъ, който представя г. министрътъ, повтарямъ, покрай многото си достоинства, споредъ мене, има този дефектъ, че той създава съвършено нова система съ нова нумерация, съ ново разпредѣление на материята, съ нови редакции въ повечето отъ членоветъ. Г. г. народни представители! Вие не можете да си представите сътресенията, които неминуемо ще дойдатъ, като последиствие отъ това, за нашето правосѣдие. Когато имате единъ съдъ, свикнали вече съ известни положения, съ известна система, съ известна нумерация — защото и туй има значение — когато знаете, че по всички тия положения въ гражданския процесъ има установена юриспруденция, което е много важно при тълкуването на законитъ, и когато дойде единъ другъ новъ законъ и първа ще трѣбва по много отъ текстоветъ на този законъ да се създава нова юриспруденция, мисля, че можете да си представите сътресенията въ нашето право-раздаване.

Споредъ мене би било добре, ако г. министрътъ чисто и просто се върне въ гражданската процедура, каквато бѣше до 1922 г., когато се направиха едни много несериозни измѣнения, които влошиха процеса, и направиха онѣи корекции, които той много основателно прави съ съответствующитъ корекційна респективнитъ текстове въ закона. И азъ смѣтамъ, че онази юриспруденция по голѣма частъ отъ процедурата, която е създадена, ще слѣдва, а малкитъ корекции и подобрения, които ще се внесатъ, нѣма да създадатъ недоразумения при създаването на нова юриспруденция. Мене ми се струва, че тия тълкувания биха се понесли много по-безполезно за нашето правосѣдие, отколкото днѣшъ това ще се наложи.

Но, г-да, г. министрътъ е трѣгналъ въ този пътъ — че трѣбва да го слѣдаме и ние.

Повтарямъ, че законопроектътъ има своитъ достоинства. Редакциитъ на много отъ членоветъ на действащия сега законъ сѫ погрѣшни и трѣбва да се изправятъ, нѣма единъ правиленъ езикъ и пр. Измѣненията въ 1922 г. внесоха до голѣма степенъ единъ хаосъ въ редакциитъ, въ правната терминология и пр. Но, въ всѣки случай, азъ смѣтамъ, че по-добре щѣше да бѣде, както другадѣ се постѣпва, така и у насъ да се постѣпѣше: да не се бърза, съ единъ новъ законъ да се внесатъ основни измѣнения въ закона за гражданското съдопроизводство, а да се внесатъ измѣнения въ него безъ да се засѣга системата, нумерацията на членоветъ и юриспруденцията, която е създадена, защото знаете, какво значи процесъ, знаете какво значи адвокатура. Знаете какъ даже една запетая, вмѣкната въ новата редакция, създава поводъ за пledoарии, а колко по-

вече, когато се правятъ поправки въ една частъ отъ основнитъ положения на закона, които поправки отиватъ много далечъ.

Какви сѫ по-сѣществени измѣнения, които се внасятъ съ законопроекта?

На първо мѣсто е застъпването на началото на писмеността въ гражданския процесъ съ възстановяване павово на писменния отговоръ. Безспорно е, че съ създаването на писменния отговоръ и съ застъпването по-здраво на писменото начало въ процеса положението на гражданския процесъ се подобрява, гражданското правосѣдие е на по-сигурна база и то, очевидно, става по-добро. Но мене ми се струва, че въ тази насока законопроектътъ пакъ отива доста далече, защото, следъ като се даде писмения отговоръ — не знаемъ защо е потребвало да се въведе това и не съмъ направилъ справка дали то нѣкъде съществува — после иде допълнителната искова молба, на която пъкъ иде впоследствие допълнителниятъ писменъ отговоръ. Това значи, г. г. народни представители, да обременимъ твърде много процеса. Мене ми се струва, че, ако се върнемъ къмъ старото положение: искова молба и писменъ отговоръ и въ първото заседание да има пledoарии по доказателствата, ще извършимъ една реформа, която ще ни върне къмъ положението преди 1922 г. Допълнителната искова молба и допълнителниятъ писменъ отговоръ — това е едно обременяване на процеса.

Вънъ отъ това, споредъ законопроекта, се задължаватъ странитъ да представятъ преписи отъ обтѣженитъ решения, по мотивъ, че не всѣки пътъ бѣл четливъ подчеркава сѣдѣния, който е писалъ решението. Това е вѣрно, че сѣдѣнитъ често нинатъ така, че не може да се прочете написаното, но, ако се върнемъ къмъ онова положение, което съществува по-напредъ, да задължаваме странитъ да представятъ преписи отъ обтѣженитъ решения, азъ ви увѣрявамъ, че съ това ще замедлимъ твърде много процеса, ще намѣсимъ твърде често канцеларията въ движението на процеса, а бѣдете сигурни, че по-честото намѣсване на канцеларията въ движението на процеса замедлява последния.

Мене ми се струва, че това нововъведение, което иска г. министрътъ, нѣма да спомогне да постигнемъ целта, която си постави законопроектътъ — да създадемъ по-голѣма експедитивностъ въ процеса. Подаването на допълнителна искова молба и на допълнителенъ писменъ отговоръ нѣма да даде резултати, защото респективниятъ текстъ на законопроекта казва, че, следъ като се развѣнитъ молбата и отговорътъ, подава се допълнителната молба и допълнителниятъ писменъ отговоръ и сѣдѣтъ може въ разпоредително заседание, когато разгледа въпроса за доказателствата, да постанови тѣхното преценяване да стане въ първото по дѣлото заседание. Азъ ви увѣрявамъ, че това преценяване ще става винаги въ първото по дѣлото заседание и въ такъвъ случай допълнителната искова молба и допълнителниятъ отговоръ ставатъ излишни. Чисто и просто трѣбва да си остане старото положение, а следъ подаване писмената молба и писмения отговоръ, сѣдѣтъ въ разпоредително заседание да се произнеса по доказателствата, и, ако при първото заседание доказателствата сѫ налице, процесътъ да се разреши, а ако не сѫ, да се отложи. А представянето преписъ отъ обтѣженитъ решения значи повече намѣса на канцеларията и, вмѣсто експедитивностъ, ще създадемъ условия за мудо движение, за протакане на процеситъ.

Като възприемамъ постановлението на законопроекта, съ което се установява по-здраво началото на писмеността въ процеса, казвамъ, че тия нововъведения — допълнителната искова молба и допълнителниятъ писменъ отговоръ и представянето преписъ отъ обтѣженитъ решения — трѣбва да се премахнатъ, защото нѣма да помогнатъ въ нищо за експедитивността на процеситъ.

Правятъ се сѣществени измѣнения относително подсѣдността, и то на първо мѣсто при първитъ инстанция, при мировитъ сѣдѣни. Обаче, азъ не знаехъ, дали това измѣнение, което се прави сега, въ пълната си широта, ще даде резултати и дали то е много целесъобразно. Досега, както е известно, дѣлата отъ 1,000—2,000 л. подлежатъ на касаціонно обжалване предъ окръжнитъ сѣдилица; при новото положение, което се създава сега, тѣзи дѣла отъ 1,000 до 3,000 л. подлежатъ на апелативно обжалване предъ окръжния съдъ, а не подлежатъ на касаціонно обжалване.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че това нововъведение, което се прави, ще затруна съ дѣла окръжнитъ сѣдилица и ще замедли процеситъ тамъ. Дѣлата отъ тая категория сѫ около 60,000 и съставятъ една трета частъ отъ

дълата, които разрешават мировитъ съдии. Ако ние блъснемъ тѣзи 60.000 дѣлапо същество въ окръжнитъ сѣдилища, ще затрупаеме тѣзи последнитъ. И азъ не виждамъ, коя нужда е наложила, щото тѣзи малки интереси да подлежатъ непременно на една провѣрка по същество отъ окръжнитъ сѣдилища. Мене ми се струва, че днесъ мировиятъ съдия е достатъчно вещици опитенъ да може да разрешава окончателно процеси до 3.000 л., като такива процеси подлежатъ само на касационна провѣрка отъ окръжнитъ сѣдилища! Ако оставимъ днешното положение, а азъ смѣтамъ даже да увеличимъ компетенцията въ смисълъ, щото дѣлата до 3.000 л. да подлежатъ самоѣдно касационно обтѣжване — вмѣсто на апелативно обтѣжване, да подлежатъ на касационно обтѣжване — една голѣма частъ отъ тѣзи процеси нѣма да отиватъ на касационно обтѣжване, защото последното има смисълъ, ако изпълнението бѣде спрѣно, а не всѣки има възможностъ днесъ да спре изпълнението. Ето защо, казвамъ, голѣма частъ отъ тѣзи процеси нѣма да отиватъ въ окръжнитъ сѣдилища и по таквъ начинъ ще се допринесе твърде много, за да не се затрупватъ окръжнитъ сѣдилища, каквато опасностъ азъ виждамъ при тази нова компетенция, която се създава отъ закона. Азъ смѣтамъ, че съ това измѣнение, вмѣсто експедитивностъ, ще създадемъ затрупаностъ и по-голѣма мудностъ въ правосъдието, и затова моля, щото това измѣнение, което се прави отъ г. министра, да стане въ този смисълъ, въ който азъ току-що казахъ.

Г. г. народни представители! Законопроектътъ отмѣнява съответнитъ наредби на сегашното гражданско съдопроизводство, които пращаха обтѣжванитъ резолюции на мировиятъ съдия даже до Касационния съдъ. По позото положение, тѣзи частни жалби, които се подаватъ противъ опредѣленията, резолюциитъ на първитъ инстанции, отиватъ — това е като принципъ въ закона — въ по-горната инстанция по същество, която въ повечето случаи ги разрешава въ разпорежително заседание. Споредъ мене, това е едно много целесъобразно начало на законопроекта. Горнитъ инстанции ще се отърватъ отъ единъ голѣмъ баластъ, който нѣма защо да отива чакъ до Касационния съдъ, и ще се облекчи твърде много положението на Касационния съдъ, на апелативнитъ сѣдилища, до известна степенъ и на окръжнитъ сѣдилища, защото тѣзи частни жалби ще се разрешаватъ въ разпорежително заседание, а нѣма да се насрочаватъ въ съдебно заседание, както днешниятъ текстъ на закона заповѣдва да се постѣпва въ повечето случаи съ тѣзи частни жалби. Та, казвамъ, това нововъведение въ законопроекта е целесъобразно и ще даде резултати за бързината.

Правятъ се съответни измѣнения — азъ не се спирамъ върху текстоветъ, а се занимавамъ само съ тѣзи общи положения — отпосително цената на исковетъ. Сега съ законопроекта се възприема на нова смѣтка институцията на вещитъ лица. Азъ смѣтамъ, че това нововъведение ще забави процеситъ. Вѣрно е, че трѣбва да имаме пълна представа за действителната стойностъ на процеса; трѣбва да има вещи лица, които да се произнасятъ върху цената на иска. Но вие знаете какъ става това. Вещитъ лица се назначаватъ — единъ или трима души — но после отсъствуваха, не дошли, процедурата неизпълнена, дѣлото се отлага заради тѣхъ, и се явява едно замедляване на процеситъ. Азъ мисля, че може да остане днешното положение. То не е толкова странно, защото спорътъ дали цената на иска е между 20 и 25 хиляди лева, не е отъ особено значение. Ако спорътъ се яви предъ мировия съдия, като първа инстанция, дѣлото ще отиде предъ окръжния съдъ, като втора инстанция, една провѣрка по същество все ще се направи и не ще се затруди движението на процеситъ. Азъ мисля, че цената по емлянитъ регистри може да бѣде база и за напредъ, по която да се опредѣля компетенцията сѣдилища.

Д-ръ П. Дяковъ (д. сг): Тѣзи процеси ще отиватъ въ окръжнитъ сѣдилища.

П. Палиевъ (д. сг): Да, г. Дяковъ, тѣзи процеси ще отиватъ въ окръжнитъ сѣдилища по същество. И той ще се справи съ тѣхъ. Но, ако се въведатъ вещитъ лица, процедурата е страшна. Назначаватъ се трима вещи лица по списъкъ, даденъ отъ обикната, но нѣкой заболѣлъ, не дошелъ — процесътъ се отлага, спѣва се правосъдието. Най-после, когато се успокои работата въ сѣдилищата, когато се получи бързо правосъдие, можемъ да направимъ съответното измѣнение тогава. Но сега азъ смѣтамъ, че основниятъ мотивъ на законопроекта е да се създаде експедитивно правосъдие, защото действително днесъ имаме нужда стъ по-

добно правосъдие. Та само по тия съображения азъ смѣтамъ, че тѣзи нови наредби на законопроекта може да се изоставятъ.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя А. Христовъ)

Има едно положение за обезпечаването. Съ съответното измѣнение на чл. 728 не се признава обезпечаване съ имотъ, когато касирате за да спрете изпълнението, а трѣбва да внесете пари или ценна книжа. Г. г. народни представители! При тая криза, когато паритъ у хората сѣ толкова малко, а ценнитъ книжа не сѣ въ изобилие, менъ ми се струва, че това нововъведение поне за момента се явява не навреме. То би значило да лишимъ много отъ гражданитъ отъ възможността да внесатъ обезпечаване, когато ги заставите, да не могатъ да гарантиратъ съ имота си. Това е тоже едно нововъведение, което може би има своята стойностъ за нормално време, но днесъ, при тази криза, мене ми се струва, че то е едно нововъведение, което нѣма да даде ония резултати, които цели законопроектътъ.

Между другитъ реформи, които се правятъ съ законопроекта, е и намаляването размѣра на съдебното мито отъ 4 и 5% на 3%. Това е едно нововъведение, което може само да се поздравя, защото скѣпотията на нашето правосъдие е станала пословична. Адвокатътъ просто се срамува да каже на своя клиентъ колко пари трѣбва да внесе за мита, за да му се заведе процесътъ. Тия високи мита не могатъ да се оправдаятъ съ фискални съображения. Следователно, намаляването на съдебнитъ мита е мѣрка много целесъобразна, една мѣрка, която иде да отговори на една нужда — да се намали скѣпотията на нашето правосъдие. Вие знаете, че принципътъ е, какво правосъдието трѣбва да бѣде достъпно за народа, гражданитъ трѣбва да има възможностъ да се добере до него, да подири правдата съ срѣдствата, съ които разполага. Така че тая мѣрка я смѣтамъ за целесъобразна и отговаряща на една голѣма вѣщаща нужда, за да имаме едно бързо и правилно правосъдие.

Ще отбележа едно измѣнение, което се прави въ текстоветъ на първитъ членове отъ закона — то е за компетенцията, на муфтийскитъ сѣдилища. Съ алинея втора на чл. 1 муфтийскитъ сѣдилища по своята компетенция се приравняватъ съ православнитъ духовни сѣдилища и съ сѣдилищата на другитъ църкви. Това е необходимо, за да се създаде единство въ тая насока и освенъ това да се премахне едно положение, което днесъ въ Турция даже не съществува — едно положение, отъ което турската държава съ договора, който сключи на 18 октомврий 1925 г. се отказа. Следователно, и тази реформа по отношение компетенцията на муфтийскитъ сѣдилища, която бѣха една гавра съ правосъдието — който не е ималъ работа съ муфтийски сѣдилища, не може да има представа какво правосъдие се раздава отъ тѣхъ — е една реформа целесъобразна и отговаряща на нуждитъ, е една реформа, която, смѣтамъ, можемъ само да я поздравимъ.

Г. г. народни представители! Това сѣ общитъ, по-принципални положения въ законопроекта на г. министра на правосъдието. Има и много други, които сѣ отъ много съществено значение, много други, които подобряватъ гражданската процедура, гражданския процесъ. Азъ не навлизамъ въ всички подробности, защото смѣтамъ, че това сѣ технически въпроси и би било много скучна една речъ предъ една аудитория отъ несведущи по въпроса хора, ако заточна да анализирамъ всички тия подробности. Това сѣ въпроси технически, които ще намѣрятъ своето правилно разрешение въ комисията.

В. Козински (нар. л): Тукъ има и адвокати. Изкажете се.

И. п. Янчевъ (з. в): Само сведущи останаха тукъ.

П. Палиевъ (д. сг): Отъ значение е реформата, която се прави въ изпълнителната процедура. По-напредъ казахъ, че днесъ, ако сте успѣли да се доберете до единъ изпълнителенъ листъ, голѣмъ въпросъ е дали можете да го приведете въ изпълнение по съществуващото положение, защото всѣко действие на съдната-изпълнителъ подлежи на обтѣжване предъ всички инстанции и по тоя начинъ единъ много недобросъвестенъ длъжникъ може да осуети привеждането въ изпълнение на единъ изпълнителенъ листъ. Въ туй отношение законопроектътъ внася голѣмо подобрене, като ограничава начина на тѣзи обтѣжвания, като съкратява сроковетъ и по тоя начинъ твърде много препрѣчва пътя на недобросъвестния длъжникъ да отсрочва за дълго време екзекутирането на едно решение, което е издадено срещу него.

Казвам, както въ първия стадий на процеса, така и въ изпълнителния, законопроектът внася голъми подобрения, има голъми достойнства. Има и технически въпроси, обаче, които ще намърят, не се съмнявам, правилното си разрешение въ комисията.

Сега, когато разглеждаме законопроекта за гражданското съдопроизводство, аз бихъ пожелалъ г. министърът на правосъдието да ни сезира въ скоро време и съ изменение на закона за углавното съдопроизводство, защото и тамъ имаме смъщата мудност, смъщото бавно правораздаване — както казахъ напредъ, ще повтори и сега — репресията за престъпниците дохожда много късно и е безъ значение, а въ нѣкои случаи даже става смѣшна.

Не зная дали нѣма да го прекаля, ако ви изнеса единъ случай съ менъ, като младъ прокуроръ. Изучавахъ едно дѣло, въ което се обвинява М. за скотоложство — това става въ Шуменския съдъ. Явявамъ се съ всичката енергия и пламенност да поддържамъ обвинението, и предъ менъ се изправя единъ господи́нъ съ копирена връзка, съ елегантия външност, просто да се зачудимъ, че този може да бѣде подсъдимиятъ, който е ималъ нѣкакво отношение съ нѣкакво животно. Поддържамъ обвинението, но следътъ го оправда. Питамъ го: защо направихте туй? Доказателства — пълни. Председателстващиятъ съда ми каза: „Вие сте още много младъ. Какъ можемъ единъ човѣкъ, който преди 15 години е извършилъ една дѣтщинна, да го осъдимъ далмий, да го урезимъ съ една присѣда за скотоложство? И ви казвамъ, че ако углавното правосъдие не е навременно, то става безсмислено, а въ нѣкои случаи даже смѣшно.

И въ този моментъ азъ отирамъ това пожелание къмъ г. министра на правосъдието, да ни сезира съ едно изменение на углавната процедура, кидето тоже ще могатъ да се внесатъ нѣкои подобрения, за да се получатъ и тамъ голъма експедитивност.

Г. г. народни представители! Като ценя твърде много законопроекта, позволямъ си да направя тѣзи бележки, като смѣтамъ, че ако, наредъ съ този законопроектъ, се извърши и тази реорганизация, за която токущо казахъ, особено на Върховния касационенъ съдъ, ние ще можемъ да се доберемъ не само до едно правосъдие независимо и самостоятелно, каквото е то днесъ, но и до едно правосъдие експедитивно и ще ни прави честь като българско правосъдие, което ще отговаря на ония условия, на които отговаря всѣко едно модерно правосъдие въ днешните модерни правни държави. (Ръкоплъскания отъ съговориститѣ)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Борисъ Павловъ.

Б. Павловъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Психологическата атмосфера, въ която и съ която живѣе народното представителство, атмосфера създадена по поводъ оставката на министра на желѣзницитѣ, г. Кириакъ Георгиевъ, и повдигнатитѣ по тая оставка въпроси, безспорно, не благоприятствуватъ за разискването на настоящия законопроектъ.

Д-ръ И. Фаденхехтъ (д. сг): Тѣкмо сега е моментътъ.

И. Падаревъ (д. сг): Както виждате, спокойно Ви слушаемъ.

Б. Павловъ (д): Отсъствието на много народни представители отъ залата . . .

Д-ръ И. Фаденхехтъ (д. сг): Винаги отсъствуватъ народни представители.

Б. Павловъ (д): . . . явно свидетелствува за това. (Ожидание верѣждъ съговориститѣ)

Но, така или иначе, сложенъ е за разглеждане законопроектъ за гражданското съдопроизводство и като така и азъ отъ името на своята група ще кажа своята дума по него.

Материята, която интересува законопроекта за гражданското съдопроизводство, е извънредно много обширна и затова, много естествено е, когато се говори по принципъ по този законопроектъ, не може, освенъ да се направятъ отъ тая трибуна нѣкои само бележки, и трѣбва да кажа, много бѣгли.

Г. г. народни представители! Законътъ за гражданското съдопроизводство отъ 1892 г., който законъ уважаемиятъ

г. Петко Палиевъ смѣта, че се отмѣнява съ този законопроектъ, който е внесенъ сега за разглеждане въ Народното събрание, между многото свои преимущества имаше и своитѣ голъми недостатѣци. Най-голѣмиятъ недостатѣкъ на този законъ бѣше това, че той всецѣло е построенъ на едно погрѣшно вече начало — да защитава длѣжника за смѣтка на кредитора, и тая защита на длѣжника отиваше дотамъ, че кредиторътъ бѣше поставенъ въ положението на единъ грѣшникъ затова, защото е ималъ смѣлостта, а и довѣрието да стане кредиторъ. Ето защо, бихъ казалъ, веднага следъ гласуването на закона за гражданската процедура отъ 1892 г. се почнаха измененията, въ смисълъ да се подобри положението на кредитора, или намѣнения, които, както се казваше отъ мнозина, смѣцѣли да направятъ правосъдието бързо. Трѣбва да забележа, че тия изменения, колкото и полезни, не измениха системата, легнала въ стария законъ за гражданската процедура, напротивъ, направиха я разногледна, безъ да се постигнатъ ония резултати — бързо правосъдие и защита на кредитора — които се целѣха съ тѣхъ.

Уважаемиятъ г. министър на правосъдието съ своя законопроектъ си е поставилъ нѣколко цели. Споредъ мотивитѣ на законопроекта той иска, преди всичко, да създаде единъ законъ, при който правосъдието да бѣде бързо, евтино, но смѣвремено и добро. Независимо отъ това, той иска да попълни много празноти, които нашиятъ сега действащъ законъ за гражданската процедура съдържа, а смѣвремено да уреди и неуреденитѣ съ тая законъ материи. На трето мѣсто, той иска да премахне тази разногледностъ въ системата на нашата гражданска процедура, да изгради единъ законъ на една единствена система и, на четвърто мѣсто, иска да поправи езика въ нашия законъ, терминологията, както се изразява той, и да премахне ония несъобразности въ тази терминология, които смѣществуватъ въ досега действащия законъ.

Азъ трѣбва да подчертая още въ самото начало, че намѣренията, които смѣ движелъ г. министъ, смѣ безспорно намѣрениа благородни. Но трѣбва веднага да добавя, че всички тия намѣрениа се разбиватъ въ ония законоположения, чрезъ които той смѣта, че ще постигне поставенитѣ си цели. Така, споредъ г. министъ, като първо срѣдство за постигане на бързо правосъдие е писмеността. Азъ трѣбва да забележа, че писмеността въ гражданския процесъ не е била и не е условие за бързо правосъдие. Писмеността е изискване на гражданския процесъ като формаленъ таквъ; писмеността е изискване по-скоро за добро, а не за бързо правосъдие. Съ това не искамъ да кажа, че писмеността прѣщи на бързото правосъдие.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Това е подчертано въ мотивитѣ.

Б. Павловъ (д): Безъ да отричамъ значението на писмеността въ гражданския процесъ по съображенията, които излагамъ, трѣбва да забележа заедно съ г. Палиева — безъ да съмъ съгласенъ съ препоръчаната отъ него рецепта — че тази писменостъ е докарана до крайнитѣ си размѣри. Така, споредъ проекта на г. министъ, писмеността въ първата инстанция идва до чудовищни размѣри: подава се искова молба; на тази искова молба се дава отговоръ; подава се допълнителна молба и на тази молба ответникътъ ще подаде допълнителенъ отговоръ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Не е задължително; само когато има нужда.

Б. Павловъ (д): Азъ знамъ, че не е задължително, отговоръ да се подава, но когато така се слага въпросътъ, ние имаме много голѣма размѣна на книжа по съображения, които, вѣрвамъ, на Васъ поне трѣбва да смѣ известни. Следъ това г. министърътъ се биязи отъ мечтата, че следъ като бѣдатъ размѣнени тия книжа, въ които странитѣ ще набедежатъ своитѣ искания и ще посочатъ своитѣ доказателства, въ разпоредително заседание следътъ ще се занимае съ тия книжа, ще се произнесе по доказателствата, ще насроци дѣлото и въ първото по дѣлото заседание, на което ще бѣдатъ призовани редомъ съ странитѣ и свидетелитѣ, а съ това ние бѣдатъ представени и всички писмени доказателства, дѣлото ще се реши. Наистина, ако всичко така би могло да стане, нищо по-хубаво отъ това.

Но, г. г. народни представители, съгласно самия законопроектъ, и следъ развѣната на книгата странитѣ могатъ да искатъ отлагане на дѣлото за събиране нови доказателства. Тѣ могатъ да искатъ отлагане на дѣлото за събиране

доказателства за новооткрити обстоятелства и за доказване на обстоятелства, настъпили следъ срока за размишната на книгата. Така гласи чл. 115 отъ законопроекта.

Азъ смятамъ, че тая система, системата на новооткрити обстоятелства, на настъпили следъ срока обстоятелства, е една система въ основата си погрѣшна. Преди всичко, настъпилитѣ обстоятелства следъ срока за размишната на книгата не могатъ да интересуватъ гражданския процесъ. Гражданскиятъ искъ възстановява една хармония, която е нарушена преди завеждането на дѣлото. Настъпилитѣ следъ срока на размишната обстоятелства, т. е. настъпилитѣ обстоятелства следъ завеждането на иска, нѣматъ значение за гражданския процесъ, нѣматъ абсолютно никакво значение, бихъ казалъ азъ. Но, независимо отъ това, може дѣлото да бѣде отложено, споредъ проекта на г. министра, както вече казахъ, и за новооткрити обстоятелства.

Ако е въпросъ за новооткрити обстоятелства, азъ бихъ казалъ на г. министра, че тѣзи новооткрити обстоятелства могатъ да послужатъ за прегледъ на решението, но тѣ не могатъ да послужатъ като основание за искане на нови доказателства, особено следъ като е миналъ срокътъ, въ който тия доказателства могатъ да се искатъ. Ето защо, смятамъ, че това трѣбва да се премахне.

И. п. Янчевъ (з. в.): Защо нѣкъ да се решава дѣлото и после да се повръща?

Б. Павловъ (д.): Извинете! Ще видите защо. Защото тѣзи новооткрити обстоятелства ще служатъ за никакви по дѣлото. И г. министърътъ, следъ като мисли, че съ така предлаганитѣ отъ него наредби ще получи исканитѣ резултати, ще види, че ще се постигне обратното: ще се отлагатъ дѣлата, ще се викатъ свидетели за ужъ новооткрити обстоятелства, ще се протакатъ процеситѣ и въ края на краищата нѣма да се постигне нищо.

Г. г. народни представители! Системата да се допускатъ доказателства въ разпоредително заседание е една система, споредъ мене, извънредно погрѣшна съ огледъ на целитъ, които г. министърътъ гони — въ първото по дѣлото заседание процесътъ да се реши. Животътъ ни показва, че когато странитѣ сочатъ доказателствата си, особено когато тѣзи доказателства сѫ гласни, по силата на това право, което тѣ, странитѣ, иматъ, и по силата на правото, което иматъ посоченитѣ отъ тѣхъ свидетели, доказателствата не се събиратъ отъ съда, който гледа дѣлото. Вне ще сочите въ исквата си молба, въ отговора си или въ допълнителнитѣ къмъ тѣхъ книжа своитѣ доказателства, своитѣ свидетели. Едновременно вне ще искате, тия свидетели да бѣдять разпитани по делегация отъ нѣкой съдъ. И много естествено, съдътъ, по искане на странитѣ, па и по искане на свидетелитѣ, ако вне ги викате въ първото по дѣлото заседание, ще трѣбва да допусне тая делегация, защото се иска на законно основание. Е, хубаво, но въ нѣкой случай вне не можете да искате делегацията, преди да сте призовали странитѣ да се изкажатъ по предварителнитѣ въпроси; и така въ края на краищата нѣма да остане нищо отъ доброто пожелание. Вне ще насрочите първо по дѣлото заседание, свидетелитѣ ще поискатъ разпитъ по делегация, ако и странитѣ да не сѫ поискани, и въ края на краищата първото заседание ще мине напразно.

Но, независимо отъ това, да се допускатъ доказателства въ разпоредително заседание на съда, това значи да се допускатъ доказателства отъ съдебнитѣ кандидати. Това ни учи нашата практика. И когато искате така бързо да се разрешаватъ въпроситѣ съ огледъ на едно бързо правосъдие, много естествено е, че съдебнитѣ кандидати — съдинитѣ само ще подписватъ опредѣленията за тия доказателства — ще правятъ извънредно много грѣшки за смѣтка на странитѣ, а и за самото правосъдие.

Г. г. народни представители! Тая многобройна размѣна на книжа, дори и най-бързо вършена, създава и други неудобства. Споредъ законопроекта на г. министра, въ едномесеченъ срокъ следъ получаване на исквата молба се подава отговоръ; въ двуседмиченъ срокъ отъ получаването на отговора се подава допълнителна молба и въ двуседмиченъ срокъ отъ получаване на допълнителната молба се подава допълнителенъ отговоръ. Значи — два срокове, съ които разполагатъ странитѣ. Една исква молба, постѣпва въ съда, при какъвто и да е случай, какъвто и бързина да има, не може да бѣде насрочена за разглеждане по-рано отъ шестъ месеца.

Но не е само това. Кога ще се връчатъ книгата на странитѣ? Ще постѣпни исква молба, ще седи най-малко 2 месеца въ архивата на съда; следъ това ще се изпрати на ответника съ непосоченъ редовенъ адресъ, ще се върне отново въ канцеларията, ще се пише отново на лицца да

посочи адреса на ответника и т. н. Следъ това ще постѣпни отговоръ и той преди да се връчи на лицца ще стои най-малко 2 месеца въ канцеларията. Ще дойдатъ и другитѣ книжа и вне ще разберете, че при тая процедура въ края на краищата едно дѣло не може да види първото по дѣлото заседание по-рано отъ 6 месеца, откогато исквата молба е постѣпила въ съда. Плюсътъ това се прибавя и онова, за което говори г. Петко Палиевъ, че къмъ жалбитѣ, съ които ще се обжалватъ разнитѣ съдебни решения, ще се прилагатъ и обжалванитѣ решения. И канцеларията ще трѣбва да изготви тѣзи обжалвани съдебни решения. По този начинъ вне ще задрѣстнатъ канцеларията.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Въ погрѣшка сте. Нѣма да има пренеси на решенията отъ първитѣ инстанции.

Б. Павловъ (д.): Това го каза и г. Палиевъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: И г. Палиевъ грѣши, и Вне грѣшите.

Б. Павловъ (д.): Не грѣша.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Къмъ въззивнитѣ жалби нѣма да се прилагатъ никакви решения.

Б. Павловъ (д.): Къмъ другитѣ жалби. Азъ говоря въобще за писмеността въ процеса, която Вне въвеждате. Всичко това ще пренесе процеса въ канцеларията. Днесъ това никѣде не става. Днесъ процесътъ е при съдинята презъ цѣлото време, а не въ канцеларията. И когато вне го пренасяте тамъ, тази канцеларщина безспорно ще се отрази много на бързото правораздаване. Азъ трѣбва да призная, че подобно нѣщо има въ Франция, но тамъ размѣната на книгата не става въ канцеларията, а се върши отъ стритѣ, или отъ тѣзи, които сѫ нагърбени съ защитата на тѣхнитѣ интереси. Безспорно, една такава практика, при която размѣната на книгата се върши отъ други, а не отъ съдебната канцелария, може би ще донесе и по-добри резултати.

И. п. Янчевъ (з. в.): Тамъ е всичкото, че ние възприемаме тѣхната практика, ама нѣмаме съставитѣ на тѣхнитѣ съдилища и подготовката на тѣхнитѣ съдини.

Б. Павловъ (д.): Извинете, Вне ще си кажете думата следъ менъ.

Следъ тая размѣна на книгата и следъ насрочване на дѣлото, — което, както казахъ, не може да стане по-рано отъ 6 месеца откогато е постѣпила исквата молба — ще се пускатъ призовки за странитѣ и за свидетелитѣ. Ненамѣрени свидетели, ненамѣрена нѣкой отъ странитѣ, която си е промѣнила адреса — вне пакъ нѣма да дойдете до желания резултатъ, пакъ дѣлото ви ще се отложи, въпреки доброто ви желание да го гледате въ първото по дѣлото заседание. И азъ смятамъ, че съ тая грамадна писменостъ ще направимъ правосъдието не бързо, а ще го направимъ извънредно много бавно.

Но независимо отъ това, при тая двойна размѣна на книгата — азъ съмъ адвокатъ и не искамъ да кажа нищо лошо за адвокатитѣ — азъ трѣбва да призная, че процесътъ ще бѣде скѣпъ. Колкото г. министърътъ да иска да се мѣчи да ме апостропира, въ смисѣтъ, че двойната размѣна на книгата не е задължителна, както се разбира и отъ всички, тая двойна размѣна на книгата, по много причини, ще става, и вне ще поставите постоянно клиентитѣ въ контактъ съ адвокатитѣ; а знае се, че писменитѣ трудъ на адвоката е по-скѣпъ отъ неговия устенъ трудъ, и процесътъ по тоя начинъ вне ще направите извънредно много скѣпъ.

Ц. Пушковъ (д. сг.): То е една услуга на професията.

Б. Павловъ (д.): Извинете, г. Пунешковъ, вне по-добре отъ мене разбирате тая работа.

Ц. Пупешковъ (д. сг.): Веднѣжъ се пазарятъ хората съ адвоката.

Б. Павловъ (д.): Не винаги веднѣжъ се пазарятъ, защото дѣлото може да бѣде заведено отъ лице отъ провинцията, а да се гледа въ София, кѣдето ще го гледате напр. Вне, г. Пупешковъ, и клиентътъ ще трѣбва да се пазари повторно. А това най-често ще става.

Ц. Пушковъ (д. сг.): Напѣво гледате.

Б. Павловъ (д): Азъ Васъ гледамъ.

И. п. Янчевъ (з. в): Нима и правосъдието има дѣло и дѣсно!

Б. Павловъ (д): Тая грамадна писменостъ въ апелативната инстанция става не само вредна, по тя става дори пѣщо повече отъ вредна.

Г. Министеръ на правосъдието предвижда въ своя законопроектъ, апелативната жалба, която ще се подава следъ като се издаде надлежното решение или опредѣление, което ще се обжалва, да бѣде мотивирана. Въззиваемиятъ ще трѣбва, следъ като получи апелативната жалба, да направи своитѣ възражения, безспорно, мотивирани, и той, както и апелаторътъ, ще трѣбва да посочи своитѣ доказателства. Сѣдѣтъ въ разпоредително заседание, както въ окръжния сѣдъ, ще се занимае съ разбиранията. За разбиранията на книгата въ апелативния сѣдъ нѣма да приказвамъ, защото това, което казахъ за книгата въ окръжния сѣдъ, ще има мѣстото си и тукъ. Но азъ искамъ да обърна вниманието на г. министра върху нѣкои други обстоятелства.

Решенията, които окръжниятъ сѣдъ е издалъ като първа инстанция, споредъ законопроекта се обжалватъ въ месеченъ срокъ отъ произнасянето на резолюцията. Така казва чл. 494. Въ чл. 462 на законопроекта се казва, че сѣдѣтъ произнася резолюцията си най-късно въ 7-дневенъ срокъ. Можете да бъдете сигурни, че по-рано отъ сѣдния денъ нѣма да имате никаква резолюция. Така ни учи практиката, така ни учи животътъ. Значи най-рано на сѣдния денъ — въ никой случай по-рано — ние ще имаме резолюцията. Споредъ законопроекта мотивитѣ пѣкъ трѣбва да бъдатъ изготвени най-късно въ двуседмиченъ срокъ отъ произнасянето на резолюцията.

В. Кознички (нар. д): Кога ще се пише протоколътъ?

Б. Павловъ (д): Ще ви говоря и за протоколитѣ, за да видите, колко е нецелесъобразенъ този начинъ на бране гражданскитѣ права, който ни се препорѣчва. Самиятъ животъ ще го отрече и въ никой случай никой не може да го одобри.

И така, по-рано отъ 2 седмици нѣма да имаме мотиви — това е при най-доброто положение нацифсата. Всичко това какво значи? 7 дена за резолюцията, следъ това 14 дена ще чакаме мотивитѣ — колко дена оставатъ на оня, който се е нагърбилъ съ бране интереситѣ на своя клиентъ, за да проучи мотивитѣ — защото тѣ ще сѣм отъ значение, когато той ще търси своитѣ доказателства — и да влѣзе въ връзка съ своя клиентъ, който да му посочи своитѣ нови доказателства, за да защити предъ апелативната инстанция своитѣ права? Времето, което остава, въ никой случай не е достатъчно. Много естествено е, че при това положение тази писменостъ извънредно много ще вреди.

Що се касае до протоколитѣ, тѣ се изготвятъ, казва се въ законопроекта, въ 7 дни отъ разглеждането на дѣлото. Добре, но, ако този срокъ е недостатъченъ, казва се, сѣдѣтъ трѣбва да опредѣли по-дълъгъ такъв; и ако въ опредѣления срокъ не се изготвятъ протоколитѣ, опредѣля се новъ срокъ. Но кога ще се изготвятъ протоколитѣ — това въ законопроекта не се казва, отъ него не се вижда. Но да положимъ, че протоколитѣ ще се изготвятъ предишда е изтекълъ срокътъ, въ който може да се подаде апелативната жалба. Какво идва следъ това? Ами ако трѣбва да се направятъ известни поправки въ протокола — защото въ зависимостъ отъ поправкитѣ въ протокола и въ зависимостъ отъ това, дали сѣдѣтъ ще допусне или не тия поправки, ще се сочатъ или не известни доказателства въ апелативната жалба — кога сѣдѣтъ ще се произнесе по тия поправки, никѣде не се казва. По тоя начинъ много мъчно е да се правятъ мотивирани апелативни жалби, въ които да се сочатъ и доказателствата.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Какъ да не е казано! Прочетете чл. 488: (Чете) „Странитѣ по дѣлото могатъ въ течение на 3 дни отъ последния денъ на срока, опредѣленъ за изготвянето на протокола, съ писмено заявление да правятъ бележки за констатиранитѣ отъ тѣхъ въ протокола непълни, неточни или погрѣшни отбелязвания“ и пр.

В. Павловъ (д): А кога сѣдѣтъ ще се произнесе по тия бележки, г. министре? Кѣде въ законопроекта е казано това?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Веднага, следъ като направите заявлението.

Б. Павловъ (д): Веднага ли? Азъ не знамъ дали сте били адвокатъ, но ще Ви кажа, че това никѣде не става.

Министъръ Т. Кулевъ: Важното е, че сте направили заявлението и сте си запазили правото.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Това не е нищо. За тия работи питайте адвокатитѣ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Хайде да кажемъ, че тукъ има непълнота — въ вротата алинея ще се посочи, въ какъвъ срокъ сѣдѣтъ ще трѣбва да се произнесе.

Б. Павловъ (д): Дали сѣдѣтъ ще уважи исканитѣ отъ мене поправки или не, то е една голѣма въпросителна, която много ще ми прѣчи, когато ще посочвамъ доказателствата си въ своята апелативна жалба.

Почитаеми г. г. народни представители! Има и единъ другъ аргументъ въ вреда на мотивираната апелативна жалба. Той е, че нѣкога тя съществуваше у насъ и животътъ ни наложѣ да я отгѣнимъ, да приемемъ, че доколко докожото се отнася до апелативната инстанция за доказателствата ще се говори въ първото по дѣлото заседание, и сѣдѣтъ ще ги допусне или не. Азъ не разбирамъ, защо г. министърътъ на правосъдието не е почерпилъ примѣръ отъ живота, да се съобрази съ него и да нареди законопроекта съ огледъ на този животъ.

Азъ смѣтамъ, че ние трѣбва да оставимъ разпоредителнитѣ заседания като заседания, въ които да се разискватъ въпроситѣ за доказателства. Азъ съмъ за искозата молба и отговоръ. Въпросътъ за доказателствата да остане да се разрешѣ въ първото по дѣлото заседание. И следъ като се разрешѣ кои доказателства се допускатъ и се събератъ доказателствата по делегация — ако има такива да се събиратъ — отъ различнитѣ мирови сѣдници, другитѣ доказателства, гласнитѣ, да се събиратъ само отъ единъ членъ на сѣда. И когато се събератъ доказателствата, тогава дѣлото да се сложи за разглеждане предъ колективния сѣдъ. Това да бѣде както за окръжната, така и за апелативната инстанция. Така ще спестимъ извънредно много време и ще дадемъ възможностъ, правосъдието да стане много по-бързо. Независимо отъ това ние ще добиемъ опазѣ писменостъ, която министърътъ, смѣтамъ, че иска да добие по погрѣшенъ пѣтъ; оная писменостъ, която е нуждна за гражданския процесъ. Когато сѣдѣтъ решава дѣлото, когато странитѣ пледиратъ всичко онова, възъ основа на което дѣлото ще се реши, всичко да бѣде сложено на книга. Тогава ще се осмисли и онзи докладъ, за който г. министърътъ говори въ чл. чл. 151 и 506 отъ своя проектъ, защото тоя докладъ, така както е тукъ, той си нѣма своето мѣсто.

Споредъ законопроекта на г. министра, въ първото по дѣлото заседание, когато трима свидетели сѣм налице и сѣдѣтъ може да ги разпита, а другитѣ трима ще трѣбва да бъдатъ разпитани по делегация, сѣдѣтъ трѣбва да прави докладъ. Следъ това, когато дѣлото се насочи за разглеждане по сѣщество, сѣдѣтъ пакъ ще прави докладъ — т. е. ще се занимава все съ доклади, една извънредно излишна работа. Но ако се постави по тоя начинъ, по който азъ препорѣчвамъ, много естествено, докладътъ ще има смисълъ, защото тоя докладъ ще се прави следъ като дѣлото узрѣ за разглеждане и той ще легне въ мотивитѣ на самото решение, тоя докладъ ще уясни положението на странитѣ. По тоя докладъ ще се развиватъ и пледоаритѣ. Но така, както се предвижда, въ връзка съ тази тежка система, докладътъ не допринася нищо.

Редомъ съ това, азъ мисля, че нѣма защо у насъ да се иска всѣко едно дѣло, което е дошло отъ мировия сѣдъ по апелъ, непременно трѣбва да се разглежда отъ трима души. Това е губене на време. Защото, г. г. народни представители, сѣдѣтъ си пакъ остава едноличенъ. Онова, което реши докладчикътъ, то се подписва отъ сѣднитѣ — говорѣ за другитѣ двама. Въ много рѣдки случаи, и то ако дѣлото е попаднало въ ръцетѣ на пѣкой кандидатъ, съ огледъ на сериозността на въпроса, пѣкой отъ членоветѣ може да порови дѣлото и да помисли заедно съ своя другаръ, кандидата, за правилността на онова решение, което кандидатътъ е сложилъ. Но фактически тримата сѣдници никогато, особено по дребнитѣ дѣла, не решаватъ заедно. И азъ смѣтамъ, че, за да имаме това бързо правосъдие, за което всички мѣлятъ, трѣбва да се приеме, щото за исковетѣ до 3.000 л., за които решенията по апелъ отиватъ въ окръжнитѣ сѣдници, дѣлата да бъдатъ решавани отъ единъ членъ на окръжния сѣдъ. Отъ това правосъдието нѣма да пострада. Намѣсто трима души да гледатъ днесъ 20 дѣла, ще могатъ да гледатъ 60 дѣла. Така е и на други мѣста, г-да!

Въ законопроекта на г. министра на правосъдието се препоръчват също така и други мърки за добро правосъдие. Така, според него, личният искове и вещните иски за недвижими имоти с цена не по-голяма от 1.000 л. не подлежат на никакво обжалване. Нямат нищо против това. Но г. министърът тук отваря една скоба, казва въ своя законопроект, че, що се касае до иски за недвижими с цена над 300 л., тѣ подлежат на апелативно обжалване. Защо? Въ мотивите на законопроекта ние имаме един аргумент: защото интереситѣ, които сѣ свързани съ една недвижимост, сѣ много по-големи, отколкото стойността на тая недвижимост и като така, ще трѣбва да се приеме, че по въпросъ за недвижимост, трѣбвало да се произнесе още една инстанция.

Това значи само едно: че на мировия съдия ние нѣмаме вѣра. Не мога да разбера, защо, ако министърът на правосъдието нѣма вѣра на мировия съдия, когато ще решава споръ за недвижимост, оценена 500 л., му дава да решава спорове до 20.000 л.!

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Не е това, че нѣмаме вѣра, а че въ една инстанция човѣкъ може да пропусне да представи доказателствата си.

Б. Павловъ (д): Всѣки трѣбва да се грижи за своитѣ интереси, г. министре. Това е гражданския процесъ. Азъ бихъ далъ другъ аргументъ въ вреда на Вашата теза. Вие не можете нашата дребна собственост да я не защитите бързо. Тя се нуждае отъ бърза защита. Даже често нати, ако защитата ѝ е погрѣшна, злото нѣма да бѣде толкова голямо, колкото ако не я защитите, като оставите дѣлото да се свърши окончателно следъ 10—15 години.

Д-ръ И. Фаденхехтъ (д. ср): Убийства ставатъ за една педа мѣсто.

Б. Павловъ (д): Но когато го реши съдията, нѣма да ставатъ убийства. Ние имаме опита на миналото вече: решенията по дѣлата до 2.000 л. се обжалватъ, следъ като ги реши мировиятѣ съдия, по касационенъ редъ предъ апелативния съдъ, но въ много рѣдки случаи — не едно на сто, а едно на хиляда — се отмѣняватъ. И фактически какво излиза? Че мировитѣ съдии сѣ именно тѣзи, които решаватъ дѣлата. Опитътъ не ни учи на нѣщо друго.

Ц. Пупешковъ (д. ср): Премахването на инстанциитѣ е въ вреда на доброто правосъдие.

Б. Павловъ (д): Азъ не съмъ противъ премахването на инстанциитѣ, но тука случаятъ е другъ.

Ц. Пупешковъ (д. ср): Да си останатъ повече инстанции — по-добро, по-сигурно правосъдие.

Б. Павловъ (д): Но не може и за 10 пари да отидете въ три инстанции, г. Пупешковъ! Принципитъ, който е легналъ въ законопроекта — че решения по иски до 1.000 л. не трѣбва да се обжалватъ, безспорно, е единъ добъръ принципъ и нѣма защо да отиваме противъ него.

Що се касае за увеличената компетентност на мировитѣ съдии да разрешаватъ спорове до 20.000 л., тамъ може много да се каже. Ако се направи една анкета, какви дѣла гледатъ нашитѣ окръжни съдилища въ малкитѣ центрове, ще се види, че тия дѣла въ никой случай не ангажиратъ интереси на повече отъ 20—30 хиляди лева. Това какво показва? Че 10—15—20 хиляди лева — това сѣ голямъ интересъ съ огледъ на нашата действителност. Вие не можете да направите днесъ отъ мирови съдъ, следъ на голямтѣ наши интереси или на срѣднитѣ наши интереси. Той трѣбва да си остане мировъ съдъ и въ извънъ случай не трѣбва да увеличаватъ неговата компетентия, защото има една друга опасностъ — отъ окръжнитѣ съдилища да направите апелативни инстанции и нищо друго, а отъ друга страна да задържите самитѣ мирови съдилища, които, колкото и да се мъчатъ да изнесатъ всичкитѣ ония дѣла, които лежатъ въ тѣхъ, все пакъ има още доста много да се желае въ това отношение.

Тукъ се говори и за емлячната оценка. Г. г. народни представители! Азъ съмъ противъ емлячната оценка. Преди всичко, тази емлячна оценка не бѣше изразъ на нищо друго, освенъ на едно съсловно начало. Мотивътъ, който накара нѣкои да прибѣгнатъ къмъ тази емлячна оценка бѣ: да създадатъ за едни граждани по-евтино, а за други по-скъпо пра-

восъдие, т. е. да раздѣлятъ гражданитѣ на две. Азъ не разбирамъ, защо, ако обектътъ на нашия искъ, оцененъ въ пари, струва 10.000 л., вие да не платите мита върху 10.000 л., а защо азъ, който търся 10.000 л. пари, да плащамъ мита върху 10.000 л., т. е. да плащамъ повече отъ васъ. Но независимо отъ това има едно друго съображение противъ тази емлячна оценка. То не е това, което лежи въ мотивитѣ на г. министра, че непокрититѣ стѣжания нѣматъ емлячна оценка. Такава иматъ, г. министре.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Отъ коя година?

Б. Павловъ (д): Не зная.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Отъ 1900 г.

Б. Павловъ (д): Днесъ нѣматъ оная емлячна оценка за всички имоти, които трѣбва да иматъ такава оценка, определена съ огледъ на единъ и същъ критерий. И много естествено, както забелиза г. министърътъ, понеже има емлячна оценка отъ 1900 г. и емлячна оценка отъ 1927 г., съ огледъ своеволията при определянето на тази оценка, вие не можете да определите плащането на митата съобразно емлячната оценка. Това ще бѣде неравенство предъ закона на гражданитѣ въ зависимостъ отъ това каква емлячна оценка е сложена на тоя или онзи имотъ. Днесъ ставатъ скандални работи въ общината по поводъ на това, че канална такса се взема 7 на хиляда върху емлячната оценка. Вие ще видите банкови здания съ много ниска емлячна оценка, понеже е правена отдавна, да плащатъ канална такса върху 300.000 л., а новопостроена къща, емлячната оценка на която е поставена въ зависимостъ отъ това да се получи по-голяма ипотека, плаща по-голяма канална такса. Емлячната оценка, като база, е много погрѣшна.

Г. министърътъ прави всичко, за да постигне едно бързо правосъдие, обаче има нѣкои постановления въ законопроекта, които сѣ въ вреда на бързото правосъдие. Така напр., г. министърътъ въстановява двойната инстанция при дѣлбитѣ. Следъ като имаме едно определяне, съ което е допусната дѣлбата, позволява се да се обжалва предъ апелативния съдъ и да отиде въ касацията, значи, определянето, съ което се утвърждава раздѣлителния протоколъ, ще мине двойни инстанции. Азъ не разбирамъ защо г. министърътъ, следъ оная практика, която имаме отъ 6 години, трѣбва да въстанови двойната инстанция за дѣлбитѣ? Онова, което животътъ ни даде, е напълнително, за да приемемъ сегашното положение, а не да приемемъ новото, което ще разката едни процеси, които трѣбва да бѣдатъ най-бързо решавани.

Въ свързка съ дѣлбитѣ трѣбва да кажа, че г. министърътъ е оставилъ стария текстъ въ закона за гражданската процедура — чл. 935 въ проекта — споредъ който подобренитѣ, които сѣ направили странитѣ, могатъ да се предиятъ предъ члена-дѣлителя, една практика, която съ огледъ на закона сега съществува. И какво ни носи тя? Следъ като е допусната дѣлбата и членъ-дѣлитель отиде на апѣлото, където трѣбва да се извърши дѣлбата, явяватъ се странитѣ съ по едно заявление, въ което казватъ: едн кои постройка построихме ние, ето ви драма души свидетели, които ще установятъ, че ние сме я построили. Дали заявлението си, съдията връща дѣлото въ окръжния съдъ, за да се насрочи въ съдебно заседание и да се събератъ доказателства въ свързка съ тия подобрения. Тукъ, дотолкова, доколкото може да се говори за подобренитѣ, доказателствата за подобренитѣ трѣбва да се искатъ въ онова заседание, което е първо по редъ, или въ заседанието, въ което за пръвъ пътъ ще се искатъ въобще доказателства.

Говори се и за евтино правосъдие. Г. Петко Палиевъ похвали г. министра, че съ разпоредбитѣ въ законопроекта създава възможностъ за евтино правосъдие. Азъ съмъ тамъ, че правосъдието нѣма да стане по-евтино съ разпоредбитѣ въ законопроекта, споредъ които митата ставатъ 3%, вмѣсто 4 и 5%, защото, редомъ съ тази наредба, съществува една друга наредба, споредъ която за призовкитѣ и съобщенията въ мировото съдилище се плаща по 5 л., а за призовкитѣ и съобщенията въ окръжнитѣ и апелативнитѣ съдилища се плаща по 10 л., докато сега само по 3 л. Като се вземе предъ видъ, колко страни могатъ да бѣдатъ призовани по едно дѣло, колко съобщения могатъ да имъ бѣдатъ връчени, колко свидетели и вещи лица трѣбва да бѣдатъ призовани, много естествено е, че, като се направи изчисление, въ край

на краищата ще се получи една смъртка, която вече говори за едно скъпо правосъдие.

Г. министърът на правосъдието в своя законопроект създава и нови положения. Така, той слага началото на задължителната адвокатура, което не въвеждам да срещне тук противници, защото естеството на гражданския процес ще търси помощта на компетентни въ изготвянето на книгата хора. Редомъ с това начало, което трябва да се насърди, има и друго едно начало, което също трябва да бъде насърчено. Така, въ законопроекта съществува забраната да се установяват съ свидетелски показания договорни задължения — говоря съ израза на законопроекта — на сума по-голяма от 2.000 л. т. е. иска се задълженията, гражданските отношения да се установяват съ писмени актове. Това е едно хубаво начало. Животът у нас говори, че то ще намъри своето осмисляване, защото вече от практика се знае, че и въ селата се мнчат да слагат договорните си отношения на книга.

Изтъквайки тая добра страна на законопроекта, трябва да кажа веднага, че г. министърът изпада въ противоречие съ това начало, като въ чл. 980 от неговия законопроект четем следното: (Чете) „Останалитъ следъ смъртта на едно лице имоти“ — думата е за дълга — „могатъ, по взаимно съгласие на всички негови наследници, да бъдатъ доброволно поделяни между тѣзи последнитъ. Обаче доброволната дѣлба на недвижими имоти или на движими имоти съ стойност по-голяма отъ 10.000 л., за да има сила, трябва да бъде направена писмено и подписитъ на участващитъ въ нея лица да бъдатъ заверени по нотариаленъ редъ“. Съ огледъ на целитъ, които г. министърътъ преследва, стариятъ текстъ на закона беше по-добъръ, защото споредъ текста на законопроекта, доброволната дѣлба на недвижими имоти или на движими имоти съ стойност по-голяма отъ 10.000 л., за да има сила, трябва да бъде направена писмено. Ами ако недвижимиятъ имотъ има стойност по-малка отъ 10.000 л.? Споредъ законопроекта излиза, какво такава една дѣлба . . .

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Това не е мислено и не трябва да се разбира.

Б. Павловъ (д): Но такъвъ е текстътъ, г. министре. Прочетете стария текстъ, за да видите колко той е по-сполучливъ въ това отношение. Тукъ тая стойност отъ 10.000 л. е свързана както съ недвижимитъ, така и съ движимитъ имоти.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Казано е: движими имоти съ стойност по-голяма отъ 10.000 л. Само за движимитъ имоти се отнася тая стойност, по-голяма отъ 10.000 л. Няма запетая.

Б. Павловъ (д): Никой съдъ не може да чете това така. Вие казвате въ едно изречение: (Чете) „Обаче доброволната дѣлба на недвижими имоти или на движими имоти съ стойност по-голяма отъ 10.000 л., за да има сила, трябва да бъде направена писмено“.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Може да не е сполучлива редакцията, но като четете, ще видите, че е така.

Б. Павловъ (д): Азъ въведамъ, г. министре, че ще се съгласите съ мене по тоя пунктъ да приемете старото положение.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Я четете старото положение. То е още по-лошо.

Б. Павловъ (д): Вие ще видите, че тамъ се говори и за дѣлба на наследство, въобще, макаръ въ него да има само движимости, и понеже се ликвидира съ едно наследство, тая ликвидация трябва да стане въ писмена форма. Това съвършено не е отъ безъ значение. Прочетете стария текстъ, за да видите, колко той е по-удобенъ отъ препоръчания отъ Васъ текстъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Ще Ви отговоря на този въпросъ.

Б. Павловъ (д): Преследвайки това хубаво начало — да се отървемъ по възможност отъ свидетелските показания, които са едно опасно доказателствено сръдство, и доколко, доколкото си служимъ съ тѣзи свидетелски показания, тѣ да бъдатъ истинско доказателство въ процеса — г. министърътъ е влѣзълъ въ противоречие съ нашата действителност и по единъ другъ въпросъ. Така напр., споредъ

чл. 198 отъ законопроекта, свидетелътъ се кълне, че ще каже по дѣлото самата истина, безъ да скрие нѣщо отъ нея. Какъ виждате, клетвата става извънредно много гражданска. Този въпросъ е може би нагледъ дребенъ, но отъ гледна точка на доброто правосъдие той си има своето значение. Днесъ българскиятъ свидетел, когато влиза въ съда, за да свидетелствува, пита: „Ще има ли клетва или не?“ Това не е безъ значение за него. А нѣкои, които отдавна не са влизали въ съдъ, питатъ: „Ще има ли попъ или не?“ И азъ ви увѣрявамъ, че ако днесъ свидетелитъ, които се призоваватъ да свидетелствуватъ предъ съда, се подвеждаха подъ клетва отъ свещеникъ, нѣмаше да има толкова много лъжесвидетелствания. Азъ се чудя, кое е накарало г. министра — пакъ повтарямъ, съ огледъ на българската действителност — да мине като една клетва толкова гражданска, когато, ако се запази онази клетва, която сега съществува, нѣма да се замедни правосъдието, нито ще му се попрѣчи.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): И тя е безъ попъ.

Б. Павловъ (д): И тя е безъ попъ, но все таки се говори за Бога, г. Фаденхехтъ, а това не е безъ значение за чичо, когато вие викате да свидетелствува и възъ основа на чийто свидетелски показания ще се разрешаватъ голѣми спорове.

Й. Абаджиевъ (з. в): Ще изкарате, че новата клетва е болшевишка!

Б. Павловъ (д): Ще изтъкна само нѣкои отъ положенията въ законопроекта, които, споредъ моето преценяване, са въ вреда на едно добро правосъдие.

Така въ чл. 341 се казва, че при оспорване истинността на документитъ, проверка се назначава, ако тѣзи документи иматъ съществено значение за решението на дѣлото. Какво значи това, следъ като единъ документъ е допуснатъ като доказателство по дѣлото и се оспори неговата истинност, да се позволи проверка въ зависимост отъ това, дали тоя документъ има или нѣма съществено значение? Преди всичко, когато документътъ е допуснатъ като доказателство, той е допуснатъ, защото има съществено значение. Документи, които нѣматъ съществено значение, не могатъ да бъдатъ допуснати като доказателство. Но, независимо отъ това, има и другъ единъ въпросъ: какъ въ предварително ще предразяватъ въпроса, дали даденъ документъ има или нѣма съществено за дѣлото значение, когато това е въпросъ по същество? По тоя начинъ могатъ да се отворятъ вратитъ на много سوءволия. Представамъ си, какво би било ако менъ, съдиещия се, не се позволи проверка, затова защото документътъ ми нѣмалъ съществено значение по дѣлото. Това значи да ми отнемете възможността дори да пледирамъ, когато дойде въпросъ да се пледира по същество за значението на този документъ въ дѣлото, съ огледъ на моитъ интереси — една погрѣшна работа, която може само да спъне правосъдието.

Независимо отъ това, въ чл. 250 съществува едно положение, споредъ мене, много интересно. Тамъ се казва — свидетелътъ поне е такъвъ — че писменитъ доказателства, на които страницитъ изрично са се позовавали, тѣ се само разглеждатъ отъ съда при постановяването на решението. Това е едно начало противно на принципа, че съдътъ подпомага страницитъ така или иначе. Това начало противоречи на чл. 460, алинея първа, споредъ разпоредбата на който членъ съдътъ, за да постанови своето решение, трябва да обсъди всички доказателства по дѣлото. И често пъти, съ огледъ именно на това положение, ние можемъ да се намѣримъ предъ следното странно за интереситъ на страницитъ състояние. Страната въ своята пледоария по същество не посочва нѣкои отъ документитъ, затова защото този, който представлява нейнитъ интереси, най-после неумѣло я защитава и тогава, много естествено, съдътъ може да се скрие задъ всичко това и да каже: не обсъдихъ документи, защото не го посочихте въ пледоарията по същество. Но азъ бихъ попиталъ г. министра: какъ ще се постъпи въ случай, когато страната, следъ като е представила своитъ доказателства, не се е явила да пледира, т. е. да наведе свободания и доводи при гледането на дѣлото по същество или, другокаже казано, въобще не е посочила нито единъ документъ отъ писменитъ такива, приложени като доказателства по дѣлото. Тогава какво ще прави съдътъ?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Страната ги посочва въ исквата молба, или допълнително, или въ отговора, и се позовава на тѣхъ.

Б. Павловъ (д): Г. министре! Азъ не мога да разбера, какъ тогава говорите, че ще се обсъждатъ само тия писмени доказателства, на които изрично странитѣ сѣмъ се позовавали, ако тѣ не сѣмъ посочени въ отговора, ако не сѣмъ приети по дѣлото. Тогава какво ще обсъжда съдѣтъ? Той нѣма какво да обсъжда. Значи, тукъ се касае за нѣщо вѣнъ отъ приетото като писмени доказателства по дѣлото, за нѣщо, което страната трѣбва да посочи, а не го е посочила. Ако Вие осмисляте този текстъ така, тогава по-хубаво е да го махнете; той не трѣбва да съществува, защото има другъ текстъ — алинея втора на чл. 460 — споредъ който съдѣтъ ще реши дѣлото възъ основа на представенитѣ доказателства.

Независимо отъ това, г. г. народни представители, прокарва се едно ново начало въ чл. 460, което начало споредъ мене е сѣщо въ вреда на бързото правосѣдие. Това е така наречената „свободна преценка“ при решаването на дѣлото. „Свободна преценка“ при решаване на дѣлото — азъ не знамъ съ това какво иска точно да каже г. министрътъ, но азъ разбирамъ, че това въ края на краищата значи свояволія при раздаването на правосѣдие.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Ха!

Б. Павловъ (д): Тѣй е, г. Фаденхехтъ, колкото и да се чудите; азъ ще Ви кажа, какво значи „свободна преценка“. Въ алинея втора на чл. 460 отъ законопроекта четемъ следното: (Чете) „Доколкото не съществуватъ особени правила за доказателствата, съдѣтъ отъ съвокупността на всички данни и доказателства, събрани при разглеждане дѣлото, решава по свободна преценка, кои отъ фактическитѣ твърдения на странитѣ трѣбва да се приематъ за вѣрни и кои — не“.

Министръ д-ръ Т. Кулевъ: Каква друга преценка ще се приеме?

Б. Павловъ (д): Извинете, г. министре! Въ сега действующия текстъ на чл. 634 ...

Министръ д-ръ Т. Кулевъ: Той е ограниченъ и затова се казва „доколкото не съществуватъ особени правила“. Щомъ има особени правила, съдѣтъ ще ги спазва.

Б. Павловъ (д): Вие въ вашия законопроектъ говорите и боравите съ „законни причини“, безъ да ги виждаме кѣде сѣмъ. — Доколкото съществуватъ правила! Правила съществуватъ за писменитѣ доказателства. Други правила съществуватъ ли за доказателствата? Въ сега действащия текстъ се казва и друго: „Въ мотивитѣ на решението трѣбва да се посочатъ обстоятелствата и съображенията, които сѣмъ били мѣродавни за убеждението на съда“. Сега това го нѣма и като го нѣма съдѣтъ може да ви каже: отъ всички данни по дѣлото се приема за установено следното — първо, второ, трето, четвърто и съ това се свързва, и съ огледъ именно на тази свободна преценка вие не можете да направите нито едно оплакване въ касационната инстанция — тази инстанция тогава става издишна.

Министръ д-ръ Т. Кулевъ: И въ стария текстъ го има — въ чл. 634.

Б. Павловъ (д): Азъ приказвамъ за последната алинея, азъ знамъ, че го има. Азъ не го намѣрихъ сега, както Вие го намѣрихте; азъ Ви говоря за последната алинея на члена, която е махната.

Министръ д-ръ Т. Кулевъ: Ще Ви обясня, защо е махната. Въ мотивитѣ е казано, но не сте ги чели.

Б. Павловъ (д): Каква касационна жалба ще можете да направите предъ касационната инстанция? Азъ бихъ желалъ г. министръ Кулевъ да застане въ положението на защитникъ и да напише касационна жалба при едно така мотивирано решение на съда, както азъ изтъкнахъ набързо. Това е абсолютно невъзможно. Вие правите издишна касационната инстанция.

Министръ д-ръ Т. Кулевъ: Нека Ви кажа, че това е вписано по искането на председателя на Върховния касационенъ съдъ.

В. Кознички (нар. л): То е погрѣшно.

Министръ д-ръ Т. Кулевъ: Това стана по негово предложение.

Б. Павловъ (д): Азъ не зная чие е искането. За искането на г. председателя на Върховния касационенъ съдъ отговаряте Вие, защото Вие седите на тази маса. (Сочи министерската маса) А какво е искалъ г. председателятъ на Върховния касационенъ съдъ, това за мене, колкото и да ме интересува, много естествено, нѣма да има значение, когато обсъждамъ законопроекта.

Министръ д-ръ Т. Кулевъ: Ще видите, че не е погрѣшно.

В. Кознички (нар. л): Много опасно е.

Б. Павловъ (д): Г. министре! Това е казано отъ желание да се облекчи работата на съда. Защото, много естествено, когато единъ съдъ може да борави съ тази формула: „Отъ всички данни по дѣлото установява се това и това“, той често пакъ може да решава въпроситѣ — хвала и честъ на българското правосѣдие — и съ затворени очи. А когато единъ съдия трѣбва да се мотивира, да посочи обстоятелствата, които сѣмъ били мѣродавни за неговото убеждение, той се вдѣлбочава въ процеса, а едновременно съ това — и въ каузата, която е сложена предъ него за разрешаване, и така вдѣлбоченъ, безспорно, той ще я реши много по-правилно. Другото не е процесъ; то е да си играемъ на процесъ.

Независимо отъ това, въ законопроекта има и много неуредени въпроси, въпроси, които животътъ отдавна ги е сложилъ за разрешение, но г. министрътъ като че ли не ги е доловилъ, за да ги разреши въ свой законопроектъ.

Така напр., следъ като г. министрътъ прави нѣкои поправки — не зная какви ги нарича той въ мотивитѣ къмъ законопроекта — въ главата за решителната клетва азъ не виждамъ разрешение онзи въпросъ, който интересува и съдиитѣ, и тѣхнитѣ помощници. Тази решителна клетва може ли да се предлага на дружества, кой отъ тѣзи, които представяватъ дружеството, може да я положи и т. п. — въпроси, които животътъ слага съ една настойчивостъ и които трѣбва да бъдатъ разрешени само съ законъ? Това азъ не виждамъ въ законопроекта.

Но азъ не виждамъ и нѣщо друго, което може, споредъ моята скромна преценка, да се долови отъ всѣки единъ, дори и отъ този, който не ходи въ нашитѣ съдилища.

Въ чл. 786 отъ законопроекта се говори за така нареченитѣ челядни имоти — така сѣмъ познати у насъ. Тѣзи текстове въ закона повдигаха и повдигатъ много въпроси. Ако тѣзи имоти, които сѣмъ неотчуждаеми, принадлежатъ не на едно лице, което е изключителенъ тѣхенъ собственикъ, ами на нѣколко лица, на които сѣмъ оставени въ наследство, или да си послужи съ следния примѣръ: ако единъ баща е оставилъ 20 декара имотъ, но същевременно е оставилъ и шестъ души наследници, тогава колко отъ тѣзи оставени въ наследство декари сѣмъ неприкосновенъ, така да се изразя, минимумъ, дали на всѣки отъ наследницитѣ трѣбва да се остави онзи минимумъ, за който говори законопроектътъ, или на всичкитѣ наследници ще трѣбва да се остави онзи минимумъ, който предвижда законопроектътъ? Тѣзи въпроси, безспорно, трѣбва да се уредятъ, защото преди известно време въ окръжния съдъ въ София се сложи следниятъ въпросъ. Единъ баща оставилъ една къща, която струва 120.000 л., същевременно оставилъ и петъ души наследници. Тѣ заявяватъ: всѣки единъ отъ насъ ще трѣбва да получи оная сума, която законътъ предвижда — 35.000 л. бѣше, не си спомнямъ сега точно — за да може всѣки въ тоя срокъ, който законътъ предвижда, да си купи къща. При това положение идваме до следния резултатъ: отъ тази къща, която струва 120.000 л., кредиторътъ не може да взема нищо, въобще цѣлата тя става единъ неприкосновенъ минимумъ, и, ако бѣде продадена, паритѣ, които ще трѣбва да се разпредѣлятъ между сънаследницитѣ, нѣма да имъ стигнатъ. При това положение, безспорно, се налага интервенцията на законодателя. И този въпросъ, както казахъ, не виждамъ да е уреденъ.

Другъ единъ въпросъ, който животътъ всѣки денъ слага у насъ, но който сѣщо така не виждамъ уреденъ, въпросъ отъ много по-големо значение отъ тоя, за който говорихъ, е: недвижимитѣ имоти, които сѣмъ подъ възбрана, отчуждаеми ли сѣмъ, или не сѣмъ? Ако нѣкой ги е придобилъ по покупко-продажба съ тежашата върху тѣхъ възбрана, продажбата унищожима ли е или по право е нищожна? Това ние не

знаемъ. Нашиятъ касационенъ съдъ по-рано бѣше на становището, че недвижимиятъ имотъ, върху който тежи възбрана, е екстра комерциумъ.

А. Поповъ (д. сг): Това сж правни въпроси по смѣсто, отъ материалното право.

Б. Павловъ (д): Г. Поповъ! Тия въпроси се решаватъ у насъ въз основа на чл чл 980, 981 и 982 отъ гражданската процедура. Тия въпроси днесъ сж тамъ, дето бѣха и вчера. А ако вие смѣтате, че това е въпросъ на материалното право, махнете го отъ вашата процедура; на материалното право, махнете го отъ вашата процедура; ако ли смѣтате, че може да се уреди съ вашата процедура — уредете го. Но вие не можете да държите въ такъвъ хаосъ мнозина, които сж заинтересовани въ връзка съ имоти, на които тежатъ такива възбрани.

А. Поповъ (д. сг): Ако тъй се върви, законътъ ще стане отъ 2.000 члена. Много въпроси се решаватъ споредъ юриспруденцията на Касационния съдъ.

Б. Павловъ (д): Махнете тия текстове, върху които се гради юриспруденцията на Касационния съдъ — която юриспруденция трѣбва да признае, съ огледъ на тѣзи текстове, че е донѣкъде права — за да разрешимъ въпроса съ огледъ на материалното право. Тогава може да се сложи въпросътъ, дали възбраната не е ипотeka и т. н. въпроси, които, въ свързка съ този, който слагамъ, се вече разискватъ въ нашата литература. Но така или иначе, пакъ повтарямъ, не трѣбва да иматъ мѣсто въ тоя законопроектъ сжщитѣ текстове, кореспондиращи на цитиранитѣ отъ менъ въ сегашния законъ.

Независимо отъ това, има и други въпроси, които законопроектътъ зачеква, но които сж уредени . . .

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Позволете да Ви отговоря. Въ алинея втора на чл. 791 този въпросъ е разрешенъ.

Б. Павловъ (д): Какво казва той?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: (Чете) „Той“ — длъжникътъ — „не може така сжщо, подъ страхъ на действителностъ, нито да отчуждава, нито да ипотекира поставенитѣ подъ възбрана недвижими имоти, освенъ при предвиденото въ следващия членъ условие“.

Б. Павловъ (д): Това е старото положение.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: То е уредено много по-ясно, отколкото въ стария законъ.

Б. Павловъ (д): Сжщиятъ текстъ е преписанъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Уредено е какъ ще става тази работа.

П. Павловъ (д): Какво значи „подъ страхъ на недействителностъ“?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Материята е уредена. Какво се разбира, ще Ви обясня.

Б. Павловъ (д): Тя е уредена, както не трѣбва да се уреди.

А. Малиновъ (д): Цѣлиятъ въпросъ е тамъ, дали запрещението следва имота или не. Действително по този въпросъ има хаосъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Длъжникътъ до последния моментъ на продажбата може да продаде имота, но като предварително внесе сумата по изпълнителния листъ, по който е направена възбраната. Може тази редакция да не е удобна. Дайте друга.

Б. Павловъ (д): Азъ ще Ви дамъ решение, ако е въпросъ за решение.

А. Малиновъ (д): Не е уреденъ този въпросъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Уреденъ е. Азъ ще обясня, че е уреденъ.

Б. Павловъ (д): Защото, както ви казахъ . . .

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Даже, по съответния членъ отъ сегашния законъ: (Чете) „До последния день на публичната продажна длъжникътъ може да продаде или да ипотекира цѣлия или частъ отъ описания за дълга му недвижимъ имотъ, ако предварително внесе на сждията-изпълнител нуждната сума за удовлетворение на вземанията при изпълнението и направенитѣ разноски по това последното“.

В. Кознички (нар. л): Това е излишно да се казва.

Б. Павловъ (д): Г. министре! Азъ Ви питамъ: ако длъжникътъ си продаде имота . . .

А. Малиновъ (д): Спорътъ е безцеленъ, защото Вие, г. министре, сте съгласни, че тоя въпросъ трѣбва да се уреди . . .

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Азъ смѣтамъ, че е уреденъ.

А. Малиновъ (д): . . . и че текстътъ на законопроекта тукъ е недостатъчно ясенъ. Г. Павловъ предлага да бждемъ наясно, защото действително практиката на сждилищата по сжщество и касационна е много колеблива по този въпросъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Именно за да премахнемъ тая колебливостъ, се прередактираха тия членове.

А. Малиновъ (д): Азъ мисля, че Вие, г. министре, знаете, че има голѣми процеси, които кой знае къде ще свършатъ и какви други въпроси ще повдигнатъ не само тукъ, а може би и въ други канцеларии — дипломатически. Азъ имамъ, че Вие знаете нѣкои такива процеси. Единъ отъ тѣхъ е тоя на спиртната фабрика въ Княжево.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Зная, зная.

А. Малиновъ (д): Мене ми е неудобно да говоря, защото съмъ участникъ въ процеса.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Трѣбва да Ви кажа, че съ чл. чл. 991 и 992, които се прередактиратъ, се разрешава този въпросъ.

Б. Павловъ (д): Позволете ми, г. министре, да завърша, защото времето ми тече. Вие ще имате време да говорите после.

А. Малиновъ (д): Азъ мисля, че и до Васъ, г. министре, е идвалъ този въпросъ, за който прави алюзия.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Да.

Б. Павловъ (д): Въ законопроекта има уредени въпроси така, както нашата действителностъ не позволява или, по-право, налага да не се уреждатъ така. Напр., по исконетъ за дълба на наследство — най-честитѣ искове у насъ — въ чл. 984 отъ законопроекта се казва, че къмъ исконата молба за дълба на наследство трѣбва да бждатъ приложени: удостоверение за смъртта на наследодателя и за неговитѣ законни наследници; удостоверение отъ надлежното общинско управление за останалитѣ следъ смъртта на наследодателя имоти и нужното число преписи отъ молбата и отъ приложенията ѝ за вржчване на останалитѣ наследници. По-нататъкъ се казва, че въ процеса за дълба на наследство се допускатъ свидетелски показания само за установяване станала вече дълба, разбира се, при единъ режимъ, който допускаше установяване дълба на наследство, т. е., преди 1922 г. Какво значи удостоверение за смъртта на наследодателя и за неговитѣ наследници? Това значи да се приложи къмъ исконата молба едно удостоверение, издадено въз основа на регистъра за гражданското състояние. Ако се касае за единъ наследодател, който се е поминалъ преди закона за лицата, т. е., когато книги за гражданското състояние не сж водени, или за наследодател, който се е поминалъ презъ режимъ на закона за лицата, но надлежната община не е водила такива книги, или ги е изгубила, . . .

В. Кознички (нар. л): Не се отнася за тѣхъ.

Б. Павловъ (д): Отнася се. — . . . пита се, какъ тогава тия наследници ще могат да приложатъ къмъ исквата молба такова удостоверение? Съгласно едно решение на нашия Касацѣоненъ съдъ, удостоверенията отъ общини за смъртта на наследодателя и за наследниците, т. е. удостоверения, които интересуватъ гражданското състояние, иматъ значение до толкова, до колкото тѣ сѣ извлѣчени отъ регистритъ за гражданското състояние. И нашиятъ Касацѣоненъ съдъ смѣта, че, ако единъ наследодателъ се е поминалъ преди режима на закона за лицата, въ никой случай съ удостоверение отъ общината не можете да установите смъртта, защото това удостоверение — и правилно смѣта Касацѣонниятъ съдъ — не е нищо друго, освенъ едно свидетелско показание на кмета, или свидетелско показание, дадено предъ кмета. И ние имаме маса бѣли поради това разбиране на Касацѣонния съдъ, но казахъ, че то е право. Думата ми е, че по този начинъ ние ще спънемъ тъкмо ония, които най-много иматъ нужда отъ тая дѣлба и ще защитимъ онѣзи, които, така да се каже, натискатъ този правовъ редъ, за да могатъ тѣ да го изкористятъ и да взематъ за себе си повече отъ другитъ.

По-нататкъ, говори се за удостоверение, въ което да бждатъ набелязани имотитъ. То значи удостоверение, което да бжде извлѣчено отъ емлячнитъ регистри. Ама, г-да, знаете ли вие, че още приживе на бащата най-големиятъ му синъ или синоветъ му записватъ всичкитъ недвижими имоти на свое име и, когато умре бащата, всичко това вече по емлячнитъ регистри се води на името на синоветъ. Вие по този начинъ не давате възможност на слабия, въ случая на женската наследница, или ошетениятъ мъжки наследникъ отъ по-големиятъ такива — а такива случаи сѣ много — да може по-леко да се добере до своя реаленъ наследственъ дѣлъ, който е останалъ отъ баща му. По този начинъ, въ края на крайщата, всѣка дѣлба ще бжде спъната, защото не могатъ да се представятъ доказателствата, за които говори законътъ.

Независимо отъ това, г. г. народни представители, това положение не се търпи и съ огледъ на едно наше материално законодателство. Вие имате единъ законъ — законъ за оформяване неоформенитъ съ нотариални актове по купко-продажби. По силата на този законъ, вие можете съ двама свидетели да установите договоръ за продажба, плюсъ едно владение на купувача преди 1 януарий 1919 г., съдътъ да ви признае възъ основа на така дадениятъ показание за собственикъ на този имотъ. Сега, ако въ масата на наследството бжде включенъ единъ такъвъ имотъ на нѣкой отъ сънаследниците, той не може да поиска съ свидетелски показания да установи, че при еди-кой-си режимъ, когато се е позволявало това да става, той е купилъ този имотъ устно, владѣе го и т. н. Азъ не искамъ да кажа, че въ този процесъ за дѣлба съдътъ ще се произнесе и по въпроса за собствеността на този имотъ. Но, предъ видъ сериозността на спора, съдътъ ще изключи този имотъ отъ масата на наследството и този, който претендира за него, ще отиде въ единъ състезателенъ процесъ да търси своитъ права. Та и тая материя, смѣтамъ, е много незадоволително уредена, съ огледъ на изискванията на българската действителност.

Все въ този редъ на мисли ще трѣбва да кажа нѣколко думи и по чл. 963 отъ законопроекта. Казано е тамъ, че, за да се разреши на наследникъ по описъ да продаде недвижимъ имотъ, той трѣбва да представи документъ за правото на собственост. Това би било така, ако бѣхме въ Германия, където има кадастъръ, грундбухъ и т. н. Но на единъ наследникъ по описъ, който иска да продава имотъ, да му искате да представи нотариаленъ актъ, актъ за собственост, това е едно изискване, което българската действителностъ ще отрече. Азъ не мога да разбера защо за единъ имотъ, който се продава на публиченъ търгъ по вискане на нѣкои отъ кредиторитъ, не се търси нотариаленъ актъ за собствеността му, за принадлежността му на длъжника, а въ случая ще искате вие — забележете това — да ви се представи нотариаленъ актъ, за да дадете надлежно разрешение за продажба. Това е една работа излишна, а най-вече несъобразна съ нашата действителностъ.

Въ чл. 972 е казано, че къмъ молбата на непълнолѣтния за разрешение на продажба на недвижими имоти трѣбва да се приложи актъ за собствеността имъ. Това е при разрешението. Азъ не разбирамъ защо е това. Ако е въпросъ вие да накарате българскитъ собственици да се снабдятъ съ актове за собственост за недвижимитъ си имоти, защо най-напредъ ще започнете отъ непълнолѣтнитъ, които най-вече трѣбва да защитавате? Почнете по другъ редъ, отъ

други, които трѣбва да се снабдятъ съ такива актове. И въ това отношение, безспорно, държавата прави своитъ улеснения.

Спирамъ се и на този въпросъ, на който моятъ другаръ, г. Палиевъ, се спрѣ. Съгласно чл. 533, обезпечението въ пари или въ ценни книжа е единичното обезпечение, което може да спре изпълнението на единъ листъ, издаденъ възъ основа на едно решение на една апелативна инстанция, влѣзло въ законна сила. Отъ самия текстъ се вижда, какво и това обезпечение, за което говори законопроектътъ, трѣбва да се внесе отъ този, който е страна по дѣлото, който иска спирането. То не може да се внесе отъ трето лице. Асѣж ние напоследъкъ имаме едно касацѣонно решение въ тоя смисълъ. Но, независимо отъ това, обезпечението не може да бжде въ недвижимъ имотъ. И това е въ България, която е страна на дребната недвижима собственост, безъ капитали и безъ ценни книжа, една страна, въ която още не е ликвидирано съ натуралната размѣна. Това изискване, съ огледъ на нашата действителностъ, е едно страшно изискване.

Но азъ обръщамъ внимание на г. министра, въ свръзка съ този текстъ, върху единъ другъ въпросъ, който, при наличността на това изискване за такова обезпечение, може да внесе катастрофа въ страната. Това е чл. 15 отъ закона за заповѣдното съдопроизводство. Нашиятъ Върховенъ касацѣоненъ съдъ прие, че опредѣлението, съ което се издава изпълнителенъ листъ, е едно влѣзло въ законна сила решение; то е res judicata. Съ огледъ именно на този чл. 533, вие много мъчно ще можете да спрете изпълнението по чл. 15 на изпълнителенъ листъ, издаденъ възъ основа на записъ на заповѣдъ. Вие тамъ ще трѣбва да внесете пари, вие тамъ ще трѣбва да внесете ценни книжа, а такива нѣма да намерите. И при тая практика, която се шири въ нашитъ съдилища, и при тая недобросъвестностъ отъ страна на ония, които често пъти дѣкопватъ чужди записи на заповѣдъ въ своитъ рѣше, ние можемъ да създадемъ една страшна катастрофа. И азъ, обръщайки вниманието на г. министра по този въпросъ, бихъ желалъ, когато той ще обмисля наново въпроса, въ свръзка съ чл. 533, да се замисли и за чл. 15 отъ закона за заповѣдното съдопроизводство.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Позволете да Ви дамъ едно обяснение по този въпросъ. Това е направено не за да се отекчи положение, а за да се внесе единство въ стария законъ. По стария законъ, при спирането на предварителното изпълнение на едно решение не се допуска обезпечение въ недвижимъ имотъ, а пъкъ такова се допуска при спирането изпълнението на едно окончателно решение на втората инстанция. Явно е, че тукъ има една непоследователностъ. И, за да се внесе единство въ случая, ние предвидѣхме въпросното измѣнение.

Ако вие, обаче, приемете противното, азъ нѣмамъ нищо противъ.

Б. Павловъ (д): Затѣж ние повдигаме тукъ въпроситъ, за да се приеме нѣщо. Азъ не мисля, че вие непременно ще държите за чл. 533.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Азъ казвамъ, че това е едно опущение.

Б. Павловъ (д): Но редомъ съ тѣхъ има и още недоуредени въпроси. Такъвъ единъ недоуреденъ въпросъ е и въпросътъ за нарушението по насилственъ начинъ владение. Г. Алекси Поповъ, безспорно, единъ опитенъ юристъ, въ една статия въ в. „Демократически гласъ“, каза нѣколко похвални думи за чл. 23 отъ законопроекта, който именно урежда — а азъ бихъ казалъ недоурежда — този въпросъ, като си запази правото да се изкаже отъ трибуната на Народното събрание въобще по законопроекта. Но азъ не виждамъ, съ този чл. 23 да е направена нѣкаква си стѣпка напредъ. Въ него се казва: (Чете) „Когато едно лице е лишено отъ владението на недвижимъ вещь насилствено, мировиятъ съдия най-късно гъ 3-дневенъ срокъ стъ получавае молбата на това лице провѣрять това обстоятелство, и, като се увѣри въ неговата истинностъ, издава заповѣдъ за възстановяване на владението. Тази заповѣдъ не подлежи на обжалване и незабавно се привежда въ изпълнение по административенъ редъ. Въ сѣщата заповѣдъ мировиятъ съдия налага на нарушителя глоба отъ 500 до 2.000 л.“

Този текстъ не е нито повече, нито по-малко, освенъ текстътъ на чл. 312 отъ закона за имуществата, собствеността и сервитутитъ, който гласи така: (Чете) „Възстановяването

се заповѣдва отъ сѣда, следъ призоваване на противната страна и на основание само на извѣстността на събитията, безъ всѣкакво забавяне и съ най-голяма бързина, противъ което лице и да бѣде, и даже противъ собственика на вещицѣ, които сѣм отнети отъ владѣльца". По-нататъкъ чл. 313 отъ сѣщия законъ казва: (Чете) „Възстановяване на владѣнието въ случай на насилствено или скриго отнемане не изключва упражнението на другитѣ искове за владение отъ страна на всѣкой законенъ владѣлец“.

Този чл. 312 отъ закона за имуществата, собствеността и сервитутитѣ, който не е нищо друго, освенъ чл. 23 отъ законопроекта, не урежда въпроса.

А. Поповъ (д. сг): Извинете, г. Павловъ! Преди всичко има една разлика, а именно, че въ чл. 312 се казваше „съ най-голяма бързина“, а въ чл. 23 се поставя „въ три дни“. Второ, сега се предвижда и глоба отъ 500 до 2.000 лв.

Този бележк. Ви правя, понеже говорите за моята статия, която бѣше една вестникарска статия.

Б. Павловъ (д): Тя не бѣше лоша статия.

А. Поповъ (д. сг): За всѣки случай, тамъ азъ не съмъ се мотивиралъ въ детайли, защото считамъ, че това е една голяма придобивка по новия законопроектъ.

Б. Павловъ (д): Този въпросъ има действително температура, или, по-право, имаше температура, когато законътъ за облекчение на жилищната криза бѣше въ сила. Тогѣва именно този въпросъ трѣбваше да се уреди. Днесъ температурата се намалява — всѣки часъ се намалява.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Не знаете ли, г. Павловъ, че има и полски имоти?

Б. Павловъ (д): Знамъ, не отказвамъ това, но казвамъ, че новиятъ членъ 23 не казва нѣщо повече отъ това, което казва чл. 312 отъ закона за имуществата, собствеността и сервитутитѣ. Защо? Не е сѣществува разлика между единия и другия текстове въ думитѣ „съ най-голяма бързина“ и „въ три дни“. Нашитѣ сѣдници разбираха, че трѣбва веднага да се действува, но тѣ разсѣждаваха — че чл. 312 отъ закона за имуществата, собствеността и сервитутитѣ, въ връзка съ съответнитѣ текстове отъ закона за гражданското сѣдопроизводство, които говорятъ за исковетѣ за владение, говори, безспорно, за искъ, за съсъзание и, много естествено, ние ще имаме нѣкакъвъ си процесъ, въ който странитѣ ще бѣдатъ призовани, въ който странитѣ ще си кажатъ думата, и следъ като се чуе тя, ще се издаде надлежното решение, което законопроектътъ сега е парекълъ заповѣдь, и това решение ще се обжалва по реда, по който се обжалватъ всичкитѣ решения за нарушено владение. Може би г. министърътъ да е искалъ нѣщо повече, но въ законопроекта нѣма нищо повече. Тоя текстъ е въ особенитѣ правила стотносно исковетѣ за владение. Значи, този текстъ се касае до единъ искъ. Въ случая ние имаме единъ искъ и ще постѣпимъ така, както постѣпваме, когато имаме искъ, значи ще призовемъ едната и другата страна, ще ги изслушаме, и едната и другата страна ще трѣбва да посочатъ доказателствата си. Само това заключение може да се направи съ огледъ на мѣстото, въ което е поставенъ този членъ 23 на законопроекта, въ връзка и съ материалния законъ.

Разбирамъ, че г. министърътъ иска да каже нѣщо друго: щомъ нѣкой направи оплакване, сѣдницата веднага, въ три дни, следъ като се удостовѣри — а какъ ще се удостовѣри, това въ законопроекта не е казано — въ истинността на оплакването, съ една заповѣдь ще възстанови отнетото по насилственъ начинъ владение.

Питамъ азъ сега, по този текстъ може ли сѣдътъ да заключи — защото сѣдъ ще го прилага — че трѣбва да се призоваватъ странитѣ, или пъкъ че това е нѣкаква си полицейска мѣрка, която ще се взема отъ мировия сѣдния за по-голяма гаранция? Така постановената полицейска мѣрка не може ли да се обжалва, тя представлява ли решение, има ли решение и въобщо решението ще дойде ли или нѣма да дойде по-късно? Всичкитѣ тѣзи въпроси смущаватъ четящия този текстъ.

А. Поповъ (д. сг): Това е една превантивна мѣрка за възстановяване statu quo — то и за повдигане авторитета на правото на собственостъ.

Б. Павловъ (д): Това го разбирамъ, но какете ми точния начинъ, по който то ще стане.

А. Поповъ (д. сг): Едно специално производство.

Б. Павловъ (д): Едно специално производство? Но чл. 23 стои между правилата за исковетѣ за нарушено владение, значи, туй производство, тия правила ще се прилагатъ. Ако е въпросъ за специално производство, тамъ ще се съгласимъ. Но не е така и затуй именно азъ казвамъ, че тази материя не е доуредена. Ще трѣбва много нѣщо да купимъ отъ италианското законодателство по този въпросъ, за да можемъ да я доуредимъ и то така, че да не ставатъ злоупотребления и да не би утре исковетѣ отъ обикновени искове за нарушено владение да се обръщатъ въ искове за нарушено владение по насилственъ начинъ, като се подготвятъ двама-трима свидетели — а знаемъ какви сѣ българскитѣ свидетели — и по този начинъ съ една заповѣдь да се гонятъ отъ даденъ имотъ хора, които не трѣбва да се изгонватъ, защото законно държатъ имота.

Независимо отъ това, тукъ му е мѣстото да забележа и за оная глоба, за която говори втората алинея въ този чл. 23: „Въ сѣщата заповѣдь мировиятъ сѣдния налага на нарушителитѣ глоба отъ 500 до 2.000 л.“ Азъ трѣбва да призная, че тукъ личи ржката на криминалиста. Може би това е целесъобразно отъ гледна точка на живота, но мѣстото на тая глоба не е въ тоя текстъ. Или влизането по насилственъ начинъ въ единъ имотъ е престѣпление и нарушение, или то поражда само вреди и загуби. Но въ тоя текстъ да се поставя наредба отъ наказателенъ характеръ, азъ смѣтамъ това за нецелесъобразно. Вие можете да ни отправите къмъ чл. 154 отъ наказателния законъ, където ни отправя чл. 1063а. Углавенъ сѣдъ и граждански сѣдъ не е едно и сѣщо нѣщо.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Колко глоби има предвидени въ тоя законопроектъ?

Б. Павловъ (д): Мѣстото на тия глоби, които се ширятъ въ законопроекта, не е тамъ. И когато вие говорите за система, трѣбва да се съобразите съ това.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Нарушена е системата.

Б. Павловъ (д): Да, нарушена е системата и затуй трѣбва да я поправите, не трѣбва да я нарушавате повече.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Има нарушения и нарушения. Има нарушения, които може да се търпятъ.

Б. Павловъ (д): Независимо отъ това, г. г. народни представители, има извънредно зле уредени въпроси, безъ да се държи смѣтка, ще кажа азъ, за установени въ науката положения и за изискванията на правната сигурностъ. Така напр., г. министърътъ на правосѣдието въ чл. 86 третира въпроса за установителнитѣ искове, и, като говори кога може да се предяви единъ установителенъ искъ, казва: „Когато ищецътъ има интересъ да установи това веднага чрезъ сѣдебно решение, но поради законния прѣчки не може въ този моментъ да предяви искъ за осѣждане“. Значи, единъ установителенъ искъ ще можете да предявите успѣшно, само ако не сѣществуватъ законни прѣчки, за да се предяви единъ искъ за осѣждане. Когато се говори за законни прѣчки, тѣ трѣбва да бѣдатъ посочени въ закона. Кѣде сѣ посочени въ закона прѣчкитѣ, които прѣчатъ за предявяването на единъ установителенъ искъ? Такива прѣчки нѣма, не се сочатъ и въ закона. Откъде накѣде искате да направите установителнитѣ искове едно изключение? Че моя интересъ често пѣти наложително изисква отъ мене по морални съображения дори — вие не можете да докажете туй — да не вода искъ за осѣждане, а да вода чисто и просто единъ установителенъ искъ, да се снабди съ едно решение, което ще ми бѣде нужно. Ами представете си следното положение: Вашъ много близъкъ живѣе въ една къща. Вашето право на собственостъ е оспорено. Вие не искате да водите противъ него искъ за осѣждане по морални съображения, но искате евентуално да запазите своето право, искате сѣдътъ да подчертае въ едно решение сѣществуването на това Ваше право — зашто да не можете да предявите единъ установителенъ искъ? И кѣде го има това, кѣде тия искове не може да се предявяватъ поради не знамъ какви причини, които никѣде не сѣ посочени? Това е една явна несъобразность съ правната наука и съ изискванията на правната сигурностъ.

Независимо отъ това, все въ тоя редъ на мисли, трѣбва да обърнемъ вниманието на почитаемото народно представителство и върху другъ единъ въпросъ. Въ чл. 26 е казано: (Чете) „Лицето, което е предявило искъ за право на собственостъ върху недвижимъ имотъ, не може да предяви

искъ за владението на същия имотъ, освенъ въ случая, когато това последното е нарушено насилствено или по скритъ начинъ следъ предявяването на иска за право на собственостъ. Позволете, но тукъ има нѣщо като безсмыслица. Ако се касае за ревандикационенъ искъ, безспорно, имотътъ не е въ владение на ищеца по този искъ. Какъ той ще предяви искъ за нарушено по насилственъ начинъ владение? Ами той не е въ владение на имота? Ако се касае за единъ установителенъ искъ за право на собственостъ, при положението, че тоя установителенъ искъ азъ го водя като владелецъ на имота, върху който искамъ да ми бжде признато това право на собственостъ, защо да имамъ право да предявя само единъ искъ за нарушено по насилственъ начинъ владение, а да не мога да предявя и другитъ искове за нарушено владение? Тая редакция на чл. 26 не е редакцията на чл. 52, както е посочено въ скоби. Тукъ много работи има поставени въ скоби така случайно. Тая редакция на чл. 26 не съществува въ сегашния текстъ и чл. 52 нѣма нищо общо съ нея. Този чл. 52 е свършено другъ и говори за свършено друго нѣщо. Въ него е казано: (Чете) „Лицето, което е предявило искъ за право на собственостъ, не може следъ това да предяви искъ за владение“. Много естествено — говори се за единъ ревандикационенъ искъ. Азъ, който веднѣжъ съмъ предявилъ ревандикационенъ искъ, значи, искамъ по този начинъ ревандикацията на имота, владението му по силата на чл. 32 отъ закона за имуществата собственостъ и сервитутитъ, не мога да предявявамъ следъ това още единъ искъ за нарушено владение, та да станатъ два иска, които въ края на крайщата ще ме доведатъ може-би до единъ и същъ резултатъ. Това е една работа, която нѣма нищо общо съ чл. 26 отъ законопроекта.

Все въ редицата на зле уреденитъ въпроси е и така наредениятъ въпросъ за поставяне подъ запрещение. Съгласно чл. 933 отъ законопроекта — забележете добре — само молителятъ, т. е. този, който иска запрещението, има право да иска свидетели. Тоя, на когото се иска гражданската деградация, нѣма право да сочи свидетели — едно явно неравенство. И като се има предъ видъ, какъ и защо днесъ се предявяватъ молби за поставяне подъ запрещение, ще стане ясно, колко тая наредба е опасна. Ако нѣкой баща, който вече е остарѣлъ, не дава на синоветъ си да разхищаватъ, тѣзи последнитъ даватъ заявление до съда и искатъ поставянето на бащата подъ запрещение. Съ туй право на синоветъ, само тѣ да иматъ право да сочатъ свидетели, много естествено, този баща, колкото и да е въ състояние да управлява имота си, може да бжде поставенъ подъ запрещение. Въ чл. 934 има пакъ нѣщо такова. Тамъ е казано, че съдътъ има право да назначава времененъ управителъ на оногova, запрещението на когото се иска. Но, забележете, кога? Когато съдътъ нѣма достатъчно доказателства, за да реши дѣлото, и трѣбва да събира нови доказателства, за да постави одного подъ временно запрещение. Ами ако съдътъ нѣма достатъчно доказателства за поставяне подъ запрещение, какъ може предварително да се назначава времененъ управителъ, да се деградира едно лице? Касае се за правата на гражданина и човѣка. Това е една несъобразностъ съ всѣ какво разбиране на правната наука днесъ и на правната сигурностъ.

Независимо отъ това, въ законопроекта има и постановления, които си противоречатъ едно на друго. Има такива постановления, запазени отъ сегашния законъ, има и създадени нови. Въ чл. 370, пунктъ четвърти, който кореспондира на сегашния членъ 524, пунктъ пети, е казано: (Чете) „Когато се види, че повѣренникътъ на страната, който е предявилъ искъ или е подалъ жалбата, нѣма законно пълномощие за водене на дѣлото и не може да бжде нито по закона, нито по обичаитъ нейна представителъ въ съда, освенъ ако до предявяването на отвода се представятъ доказателства на съда, че недостатъкътъ е поправенъ и извършенитъ действия сѣ одобрени отъ страната“. Това го има въ чл. 365 въ проекта, има го и въ сега действующия законъ въ чл. 524 пунктъ 5. По-рано, преди 1922 г., това положение въ закона го нѣмаше, тамъ имаше друго едно положение. Въ стария, действующъ преди 1922 г., законъ се казваше: (Чете) „Когато се укаже, че повѣренникътъ нѣма законно пълномощно за водене на дѣлото и не може да бжде нито по закона, нито по обичаитъ неговъ представителъ въ съда“, може да се предяви отводъ. Обаче ние направихме една еволюция, така да се каже; ние допуснахме *negotiorum gestio* въ гражданския процесъ, въ смисълъ, че когато се получи надлежната ратификация и пълномощно, т. е., като *negotiorum gestio*-то се

обърне въ пълномощно, като се покрие дефектътъ, и ако този дефектъ е покритъ до предявяването на отвода, при наличността, че дефектътъ е покритъ, смѣта се, че отводъ не може да се прави; или ако се направи, той е неоснователенъ. Много естествено е, че при това положение тая ратификация може да бжде дочакана до момента на предявяването на отвода. А това значи, че дотогава, докогато противната страна не направи отвода, предвиденъ въ този текстъ, никой не може да прекращава дѣлото.

Редомъ съ това ние имаме и друго — че исквата молба, въ която не е приложено пълномощното на пълномощника, че апелативната жалба, въ която не е приложено пълномощното на пълномощника, се връща — едно противоречие, съ съществуващия чл. 524, кореспондиращъ на чл. 370, пунктъ 4. Вие не можете да връщате една исква молба или една апелативна жалба само затова, защото къмъ нея нѣма приложено пълномощното на онзи, който се сочи за пълномощникъ; не можете да прекратите дѣлото дотогава, докогато не се направи надлежниятъ отводъ. Това е една явна несъобразностъ между единия и другия текстъ.

Но има и други нови противоречия. Чл. 782, който е вече въ изпълнителната процедура и който се отнася до движими имущества, находящи се въ рѣцетъ на длѣжника глази: (Чете) „Лицето, което мисли, че има нѣкакво право върху цѣлото или върху частъ отъ описаното за присъдено вече вземане, или за обезпечение на иска имущество, е длѣжно, ако иска да спре публичната му продажъ или да се не дадатъ добититъ отъ продажната пари, да предяви искъ въ надлежния съдъ споредъ общитъ правила за подсѣждността. По този искъ се призоваватъ“ и пр. Безспорно е, при положението че имуществото се намира въ рѣцетъ на длѣжника, искътъ ще се заведе и този искъ си има мѣстото. Но, по-нататъкъ има другъ членъ — чл. 784 — споредъ който: (Чете) „Когато трето лице твърди, че то е собственикъ на описаното движимо имущество, което длѣжникътъ държи, то може съ частна жалба, подадена най-късно до 2 седмици преди деня на продажбата, да иска да се освободи това имущество отъ обрѣнатото върху него изпълнение“. Питамъ се азъ, питамъ и г. министъра на правосѣдието: имуществото, което азъ трѣбва да браня и върху което претендирамъ права, имущество описано, но намиращо се въ рѣцетъ на длѣжника, какъ ще го браня? Така, както предвижда чл. 782 — съ искъ — или както предвижда чл. 784 — съ частна жалба?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Ако не сте пропуснали срока за частната жалба — съ частна жалба; ако сте го пропуснали — по общия редъ.

Б. Павловъ (д): Г. министре! Азъ се чудя на Вашия отговоръ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Така е.

Б. Павловъ (д): При наличността на движима вещь въ рѣцетъ на длѣжника, съ каква частна жалба ще браня имуществото? Азъ искамъ да кажа друго: преднижениятъ искъ въ настоящия законопроектъ е искъ на мѣсто, но не намирамъ смисълъ въ частната жалба. Затуй казвамъ, г. министре, Вие сте изпаднали въ противоречие. Нѣма смисълъ отъ двѣтъ положения; или съ едното, или съ другото — трѣбва да го кажете; но съ частна жалба, както вие препорѣчвате, въ никое, ама абсолютно въ никое законодателство, нѣма подобно нѣщо.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Като ви изложих конкретни случаи, ще се съгласите.

Б. Павловъ (д): Никакви конкретни случаи, защото това е процедура, а имаме материални закони, които уреждатъ подобни въпроси.

Независимо отъ това, г. г. народни представители, ще ми позволите да изтъкна и нѣщо друго. Въ настоящия законопроектъ има едно много абсурдно положение. Прочетете чл. 891 — за помирителния съдъ — и ще видите, че тамъ има нѣщо много обидно за нашитъ съдии. Въ този членъ се казва: „Не могатъ да бждатъ назначавани за помирителни: 1) съдиитъ и прокуроритъ, 2) чуждеститъ, 3) неграмотнитъ, 4) лишениитъ отъ граждански права, 5) несъстоятелнитъ длѣжници, 6) поставенитъ подъ запрещение и 7) непълнолѣтнитъ. Вие виждате тукъ, че съдиитъ и прокуроритъ на България по този въпросъ сѣ поставени подъ единъ знаменателъ съ осѣденитъ, запретенитъ и не знамъ още какви. Но азъ искамъ да попитамъ г. министъра

на правосъдието по отношение на това постановление на законопроекта, което се касае до помирителния съдъ, знае ли, че когато се касае за помирителен съдъ, когато се касае до назначаване така наречения супер-арбитър, председател на арбитража, най-често се прибѣгва до съдъ? Ама много естествено; когато търся арбитър, азъ ще се отнеса до най-компетентния по въпроса. И азъ се чуда какво е накарало г. министра на правосъдието да вмѣкне това постановление въ законопроекта! Сигурно вѣкътъ противъ голѣмитѣ хонорари, които вземаха нѣкои съдъни, участвували като арбитри въ арбитражни дѣла. Ако е това, то не е мотивъ, то не е основателно, и въ никой случай не може да се подкрепи.

Г. г. народни представители! Минавамъ на изпълнителната процедура.

И. Януловъ (с. д): Утре, утре!

Б. Павловъ (д): Понеже не разполагамъ абсолютно съ никакво време, ще кажа само нѣколко думи по принципъ, за да приключа.

И. Януловъ (с. д): Ще продължите утре.

Председателствуващъ А. Христовъ: Мина времето.

И. Януловъ (с. д): Все може.

Б. Павловъ (д): Въ отдѣла за изпълнителната процедура има нѣкои хубави работи. Въ сега действующия законъ лежи едно криво разбиране, че длъжникътъ трѣбва на всѣка цена да се защитава. Тукъ трѣбва да кажа, че що се касае до изпълнителната процедура, това начало е премахнато. Обаче отъ една крайностъ се отива въ друга крайностъ. Така, напр., споредъ законопроекта, кредиторътъ има право за какъвто и да е дългъ на длъжника да опише който ще неговъ движимъ или недвижимъ имотъ, безъ длъжникътъ да има право да иска да се освободи нѣкой отъ описанитѣ му имоти.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Има това право.

Б. Павловъ (д): Не е така, г. министре! Нѣма това право.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Има това право, когато се окаже, че една частъ отъ описания имотъ може напълно да задоволи длъжника.

Б. Павловъ (д): Не е този случаятъ. Често пѣти длъжникътъ ще бѣде изправенъ предъ едно страшно положение: единъ недобросъвѣстенъ кредиторъ за нѣкакви вземания отъ 5—6 хиляди лева, вмѣсто да посегне върху движимия имотъ на длъжника, да посегне върху неговия недвижимъ имотъ. Едно начало, което може да отиде до крайностъ.

Независимо отъ това, има и добри начала, така да кажа, въ тая изпълнителна процедура. Напр., премахва се условието, че, за да се счита една продажба за станала, трѣбва да участвуватъ въ нея непременно най-малко двама души. Трѣбва да се прави разлика между публична продажба, на която се продава имотъ за дългъ — значи, прилага се едно съдебно решение въ изпълнение — и търгъ, чрезъ който се търсятъ износни условия за извършване на една доставка. При търга, безспорно, трѣбва да има състезание и трѣбва да участвуватъ най-малко двама души конкуренти. Но що се касае до публичната продажба, безспорно, началото да се извършва тя, макаръ и да има само единъ купувачъ, е едно добро начало при ония постановления, които сѣ легнали въ законопроекта.

Една неуредица, да не кажа хаосъ, съществува по въпроса за обжалването въ тая изпълнителна процедура: едни обжалвания, които не сѣ турени въ една стройна система, при която всѣки единъ да може лесно да се справи.

Независимо отъ това, друго нѣщо, което се препоръчва съ законопроекта, то е многото жалби, съ които се обжалватъ действията на съдъята-изпълнителъ, да се разглеждатъ въ разпоредителни заседания. Това е една погрѣшна често пѣти работа, която нѣма да доведе до желанитѣ ре-

зултати, защото при тѣзи жалби ще стане нужда да се представятъ и доказателства, да се разпитатъ и свидетели, които въ никой случай не могатъ да бѣдатъ разпитани въ разпоредително заседание.

Ще премина къмъ преходнитѣ наредби, ще кажа нѣколко думи и за тѣхъ.

Преходнитѣ наредби въ този имъ видъ ще забавятъ извънредно много нашето правосъдие. Онова, което би се разрешило въ разстояние на шестъ месеца, при тия преходни наредби, ще се реши подиръ 3—4 години. Въ тѣхъ се предвижда, по дѣла, които сѣ имали първо по дѣлото заседание и сѣ събрани по тѣхъ доказателства, безъ нужда, само затуй, защото нѣма да има касационно обжалване, да има още едно заседание. Дѣлата ще трѣбва да се решаватъ при положението, въ което сѣ и въ зависимостъ отъ цената на иска, ще се обжалватъ по този или по онзи пѣтъ. Иначе, ние нѣма да ликвидираме съ многото дѣла.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Кой параграфъ?

Б. Павловъ (д): (Чете) „По дѣла съ цена на иска отъ 300 до 1.000 л. включително, заварени въ мировитѣ съдилища, странитѣ иматъ право, най-късно въ първото заседание по дѣлото следъ влизането въ сила на този законъ, да посочатъ нови доказателства и да направятъ всичкитѣ си искания и възражения по дѣлото.“

„Същото право иматъ странитѣ и по заваренитѣ въ окръжнитѣ съдилища въззивни дѣла съ цена на иска отъ 2.000 до 3.000 л. включително“. Значи, следъ като е имало едно заседание, ще имаме първо по дѣлото заседание следъ влизането на този законъ въ сила.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Ако не е имало заседание.

Б. Павловъ (д): Г. професоре! Тукъ е казано, че странитѣ иматъ право да посочатъ всичкитѣ си доказателства въ първото по дѣлото заседание следъ влизането на този законъ въ сила. Значи, може да е имало първо заседание и преди влизането на този законъ въ сила и ще има и друго първо заседание следъ влизането въ сила на този законъ. Ако Вие разбирате работата така, както азъ я излагамъ, безспорно, трѣбва да има друга формула.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Може да не е сполучлива формулата.

Б. Павловъ (д): Азъ критикувамъ това, което виждамъ въ законопроекта. Азъ не мога да чета Вашитѣ мисли. Азъ смѣтамъ, че тѣ сѣ такива, каквито сѣ тукъ, въ законопроекта.

При тия кратки бележки трѣбва да кажа нѣщо и за заваренитѣ дѣла, които сѣ много. Заваренитѣ дѣла — понеже тѣ сѣ въ Касационния съдъ — съ новата процедура вие не можете да ги оправите. Трѣбва да прочетете главата за преходнитѣ разпоредби. За да очистимъ Касационния съдъ отъ оная баластъ, ние трѣбва да прибѣгнемъ къмъ следната мѣрка: да кажемъ съ единъ законъ, или въ този законъ, че на касаторитѣ, които до еди-какъвъ срокъ следъ влизане закона въ сила не сѣ подали мотивирани касационни жалби, дѣлата имъ нѣма да се разглеждатъ. И тогава съдъитѣ или секретаритѣ на съдилищата, като провѣрятъ дали има дѣла съ такива жалби, на общо основание, много естествено, ще ги хвърлятъ въ архивата или ще ги върнатъ на надлежнитѣ съдилища и съ това въпросътъ ще се свърши. Но при тия преходни разпоредби и при тази гражданска процедура, много естествено, Касационниятъ съдъ нѣма да се очисти отъ този напливъ.

Съ това свършвамъ моитѣ бележки.

Председателствуващъ А. Христовъ: Следващото заседание ще бѣде утре, при сѣщия дневенъ редъ.

Които сѣ съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. и 10 м.)

Председателъ: А. Ц. ЦАНКОВЪ

Подпредседателъ: А. ХРИСТОВЪ

Секретаръ: Н. С. ТЪРКАЛАНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Отбуски, разрешени на народните представители:		Законопроекти:	
Григоръ Чешмеджиевъ, Иванъ Христовъ, Теодосий Кънчевъ, Стефанъ Бояджиевъ, Александъръ Пиронковъ, Теню Янъзовъ, д-ръ Борисъ Николовъ, Драгомиръ Апостоловъ, Димитъръ Пешевъ, Вълчо Даскаловъ Вълчовъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Пандо Сидовъ	925	1. за стоковитъ борси (Трето четене)	925
Запитване отъ народните представители: А. Стояновъ, Х. Калайджиевъ, Д. Димитровъ и Г. Желъзовъ къмъ министъръ-председателя — запитватъ: дали е известно на министра за станалиятъ арестъ на работници по случай погребението на единъ работникъ отъ Видинъ (Съобщение)	925	2. за разрешаване на Великотърновската градска община да сключи заемъ (Първо и второ четене)	926
		3. за разрешаване на Ямболската градска община да сключи заемъ (Първо и второ четене)	926, 927
		4. за временно изменение на чл. 126 отъ закона за тютюна (Първо четене)	927
		5. за гражданското сждопроизводство (Първо четене — разискване)	931
		Дневенъ редъ за следващото заседание	945